



Bild: Patrik Skogdöw, Alingsås Tidning

Motverka onödig ohälsa

Slutrapport samverkansprojekt

Denna slutrapport är resultatet av ett
samverkansprojekt mellan Västra Götalandsregionen och
Alingsås kommun som pågått 2011–2013.

Ansvarig: Kristina Avaheden,
funktionshinderstrateg, Alingsås kommun.
kristina.avaheden@alingsas.se

Grafisk form och original: Adekvat Form AB, Tollerød
Illustrationer: Alingsås kommun
Tryck: Centraltryckeriet, Alingsås 2013

Förord

Att inte kunna vara delaktig som alla andra och kanske bli ifrågasatt eller dåligt bemött påverkar hälsan. Det är faktiskt så mycket som tio gånger vanligare bland personer med funktionsnedsättning än bland övriga befolkningen att uppleva ohälsa. Men det går att påverka hälsan i positiv riktning genom till exempel ökad fysisk aktivitet, större delaktighet och bättre bemötande.

Motverka onödig ohälsa, som har varit ett tvåårigt samverkansprojekt mellan Alingsås kommun och Västra Götalandsregionen, har arbetat för att förändra attityder och öka möjligheten för unga med funktionsnedsättning att ta del av fritidsaktiviteter. Hur blev resultatet? Hur upplevde de barn/föräldrar/lärare som deltog i aktiviteter initierade av projektet resultatet? Detta kan du ta del av i denna rapport som visar att projektet har gjort skillnad i positiv riktning. Rapporten innehåller både en beskrivning och en utvärdering av projektet.

Inom projektet planerades också en föreningsmessa som genomfördes för några veckor sedan. Den hette ”Kom loss 2013!” Syftet med mässan var att skapa en mötesplats för alla, med eller utan funktionsnedsättning, för en aktiv fritid. Femton föreningar, där de flesta redan hade verksamhet för personer med funktionsnedsättning och några ville undersöka intresset för att starta upp, deltog. Där deltog också representanter från Kulturskolan och Arena Elva från Alingsås kommun och representanter från Västra Götalandsregionen genom Barn- och ungdomshabiliteringen i Alingsås.

Det var över 300 besökare på mässan, vilket visar att det finns ett stort intresse och att det är viktigt att ha en tillhörighet och att få göra något tillsammans med andra. Detta gav mer smak och både arrangörer och besökare hoppas att mässan skall bli ett återkommande inslag i Alingsås, för att verka för ökad delaktighet.

Att kunna vara delaktig gör oss alla friskare!

Kristina Avaheden

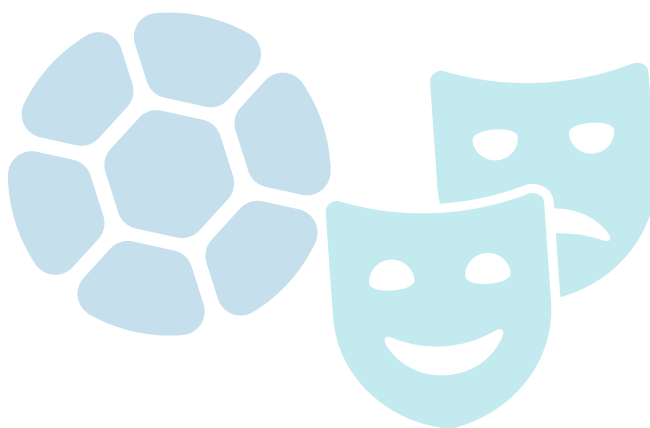
Projektledare och funktionshinderstrateg i Alingsås kommun

Alingsås 13-10-10



Innehåll

Sammanfattning	3
1. Inledning/bakgrund	4
2. Projektets mål	5
Övergripande mål	5
Resultatmål	5
Målgrupper	5
Projektorganisation	5
Samarbetspartners	5
3. Måluppfyllelse	6
Information/utbildning	6
Kulturskola	7
Idrottsföreningar	8
Projektets leverans	10
Projektbudget	10
Tidplan	10
Avvikelse	10
4. Lärdomar/slutsats	11
Metodik	11
Kommunikation och informationsspridning	12
Ledarskap	12
Samlad slutsats och diskussion	13
Bilaga 1 Projektorganisation	16
Bilaga 2 Besökta personer/enheter 2011–2013	17
Utvärdering av projekt Motverka onödig hälsa av Eva Sennemark	21



Sammanfattning

Självupplevd ohälsa är mer än tio gånger vanligare bland dem som har en funktionsnedsättning än bland den övriga befolkningen enligt Folkhälsoinstitutets rapport "Onödig ohälsa" från 2008. Cirka en tredjedel av ohälsan kan man påverka bland annat genom att öka det sociala deltagandet och öka den fysiska aktiviteten. Projektets syfte har varit att öka hälsan hos i första hand barn och unga med funktionsnedsättning genom att öka kunskapen och medvetenheten om kopplingen mellan funktionshinder och hälsa samt öka utbudet av fritidsaktiviteter för personer med funktionsnedsättning.

De övergripande målen har varit:

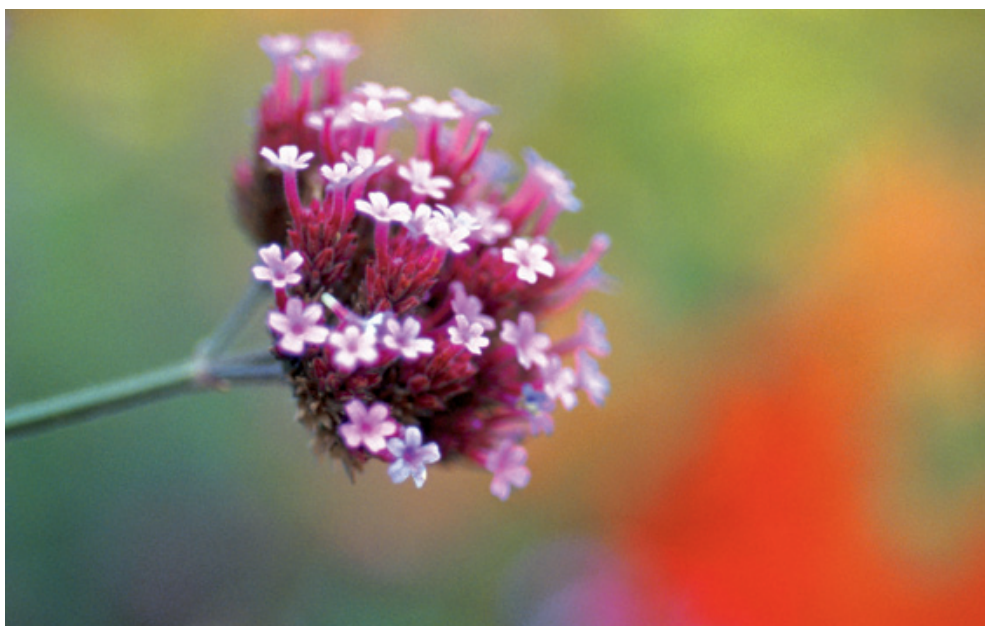
- 1. Ökad kunskap och medvetenhet om funktionshinder kopplat till hälsa i verksamheter inom Alingsås kommun**
- 2. Ökad tillgång av fritidsaktiviteter för personer med funktionsnedsättning**

Projektet har resulterat i att information om den onödiga ohälsan och vad som kan göras för att motverka den har spridits i många olika enheter i både kommunala, regionala och nationella sammanhang och den mediala informationsspridningen har varit stor. En särskild satsning gjordes i Alingsås grundskolor där idrottslärare erbjöds utbildning och alla klasser i årskurs 5 erbjöds en handikappidrottslektion för att påverka attityder och sprida intresset för handikappidrott.

Projektet har lett till att Kulturskolan och Alingsås handbollklubb har öppnat upp sina verksamheter för personer med funktionsnedsättning och att grupper pågår i ordinarie verksamhet nu. Det har också bidragit till att ett nätverk startats för föreningar/organisationer/ och kommunal/regional verksamhet som kommer att anordna en föreningsmessa i höst. Syftet med messan är att skapa ökade möjligheter för unga med funktionsnedsättning att delta i fritidsaktiviteter.

Utvärdering av projektresultatet har skett av extern utvärderare, se separat rapport på sidan 21. I rapporten framgår att projektet Motverka onödig ohälsa har gjort skillnad i positiv riktning för de unga med funktionsnedsättning som varit med i de nystartade aktiviteterna. En viktig framgångsfaktor har varit att projektet varit ett samverkansprojekt mellan kommun och region och det är också viktigt att samverkan för att motverka den onödiga ohälsan fortsätter till exempel genom de kontakter och nätverk som bildats genom projektet.

1. Inledning/bakgrund



En god hälsa på lika villkor för hela befolkningen är ett övergripande mål för folkhälsopolitiken. Folkhälsoinstitutets rapport "Onödig ohälsa" från 2008 visar att vi är långt ifrån att nå det målet. Självupplevd ohälsa är mer än tio gånger vanligare bland dem som har en funktionsnedsättning än bland den övriga befolkningen. En del av ohälsan har ett direkt samband med funktionsnedsättningen, men en stor del hör samman med brist på inflytande, ekonomisk otrygghet, diskriminering, otillgänglighet och bristande fysisk aktivitet. Enligt rapporten är runt en tredjedel av ohälsan påverkbar. Det innebär att genom att förbättra ekonomiska förutsättningar, öka det sociala deltagandet, öka den fysiska aktiviteten och förbättra bemötandet skulle ohälsan kunna minska med en tredjedel.

Att ha en funktionsnedsättning behöver inte betyda en försämrad hälsa, men det kan vara en hälsorisk. I åldern 16–84 år har 1,5 miljoner en funktionsnedsättning i Sverige. Att minska ohälsan skulle alltså betyda mycket för såväl enskilda som för samhället i sin helhet.

I kommunens policy för funktionshinderfrågor framgår att "personer med funktionsnedsättning skall ha lika möjligheter till kultur och fritidsaktiviteter", vilket kultur- och fritidsnämnden har ett särskilt ansvar för.

Enligt inriktningsmålen i kommunbudget 2011 skall kommunstyrelsen verka för ökad hälsa och utveckla arbetet med att tillgodose behovet av tillgänglighet och delaktighet. Detta är också i linje med de övergripande målen för ett hållbart Alingsås i kommunbudget 2011, där det stod att "människor med funktionsnedsättning i likhet med alla andra ska erbjudas jämlika förutsättningar att delta i samhällslivet". Utifrån denna bakgrund ansökte kommunstyrelsen och beviljades extra folkhälsomedel för 2011–2012, från Hälso- och sjukvårdsnämnden Mittenälvsborg, för att kunna starta ett projekt med inriktningen att motverka onödig ohälsa hos personer med funktionsnedsättning.

2. Projektets mål

Projektets syfte var att öka hälsan hos i första hand unga med funktionsnedsättning genom att öka kunskapen och medvetenheten om kopplingen mellan funktionshinder och hälsa samt öka utbudet av aktiviteter för personer med funktionsnedsättning.

Övergripande mål

1. Ökad kunskap och medvetenhet om funktionshinder kopplat till hälsa i verksamheter inom Alingsås kommun
2. Ökad tillgång av fritidsaktiviteter för personer med funktionsnedsättning

Resultatmål

- 1 a) Enheter i Västra Götalandsregionen ska erbjudas information/utbildning, utifrån vård-enheternas önskemål och behov, för att få ökad kunskap och medvetenhet om den onödiga ohälsan.
- b) Skolhälsovården och kommunens berörda förvaltningar ska erbjudas att få information och kunskap om funktionshinder kopplat till hälsa.
- 2 a) Barn och ungdomar med funktionsnedsättning ska erbjudas kulturskola.
- b) Idrottsföreningar ska erbjudas kunskap i ämnet och inspiration för att öppna upp sina verksamheter för barn och ungdomar med funktionsnedsättningar.

Målgrupper

1. Berörda professioner inom kommunens förvaltningar (se punkt 2) och enheter inom Västra Götalandsregionen (vårdcentraler, ungdomsmottagningen, barn- och ungdoms-medicinska mottagningen, barn- och ungdomspsykiatri, familjecentralen och habilite-ringen i Alingsås).
2. Barn, ungdomar och unga vuxna med funktionsnedsättning samt vårdnadshavare. Gym-nastik- och idrottsföreningar och funktionshinderföreningar. Utbildningsförvaltningen, barn- och ungdomsförvaltningen, socialförvaltningen, vård- och äldreomsorgsförvalt-ningen samt kultur- och fritidsförvaltningen.

Projektorganisation

Se bilaga 1.

Samarbetspartners

Projektet har drivits av Alingsås kommun i samverkan med Västra Götalandsregionen.

3. Måluppfyllelse

Information/utbildning

Projektet har spridit information om sambandet mellan aktivitet, delaktighet och hälsa med utgångspunkt från rapporten Onödig ohälsa från folkhälsoinstitutet (2008). Informationen, och i vissa fall riktad utbildning, har förmedlats till personer och enheter både inom kommun och region samt nationellt, dessutom till föreningar och allmänhet i Alingsås. Sammanlagt har drygt 1700 personer tagit del av detta, se besökta personer/enheter bilaga 2. I merparten av informationstillfällena har projektledaren stått för informationen. I cirka hälften av tillfällena har även konsulten varit delaktig vid informations-tillfällena. Vid några tillfällen har information getts i samverkan med representant från Kulturskolan. Vid informationstillfällena har ett informationsblad om projektet delats ut med kontaktuppgifter till projektledare, delprojektledare och konsult. Riktade utbildningar i form av prova-på aktiviteter har erbjudits till idrottslärare, skolelever samt tjänstemän och politiker. De riktade utbildningarna har konsulten hållit i och han har också haft en föreläsning riktad till allmänheten.

En del av syftet med informationsspridningen har varit att tjänstemän som har kontakt med målgruppen, t ex inom elevhälsan och habiliteringen, skulle kunna kontakta oss i projektet och förmedla behov och önskemål från målgruppen eller att de hänvisade målgruppen att kontakta projektet direkt. Trots mycket positivt bemötande av projektet vid informationstillfället och för det mesta ett bekräftande av behovet av aktiviteter, har detta dock inte resulterat i direkta kontakter till den tänkta målgruppen i de flesta fallen. Detta har påverkat möjligheten att intressera föreningar för att starta upp verksamhet.

Utbildningarna för idrottslärare var ett led i att öka kunskapen och medvetenheten om den onödiga ohälsan och att inspirera idrottslärare att utöva handikappidrott på idrottslektionerna i skolan. Konsulten har haft, delvis tillsammans med projektledaren, halvdagsutbildning för 11 av 23 idrottslärare i kommunala grundskolan. Tre av fem idrottslärare på Alströmergymnasiet tillsammans med två övriga från personalen har också tagit del av utbildningen. Även idrottslärare i friskolorna i Alingsås har erbjudits utbildningen i samband med att utbildning hölls för idrottslärarna på gymnasieskolan, men de hade inte möjlighet att delta.

I enlighet med projektbeskrivningen har alla femteklassare i kommunala grundskolan och i friskolan erbjudits en idrottslektion med konsulten med syftet att påverka attityder och sprida intresse för handikappidrott. I handikappidrotten kan både personer med och utan funktionsnedsättning vara med, vilket exempelvis innebär att personer som inte är rullstolsburna ändå kan vara med i rullstolsidrott. Handikappidrotten kan på så sätt vara en integrerande verksamhet där personer som inte har passat in i den vanliga idrotten eller personer som vill komplettera den vanliga idrotten med detta kan få nya möjligheter. Lektionen innehöll både en teoretisk del, där konsulten utgick från egna livserfarenheter av att vara rullstolsburen efter en trafikolycka i vuxen ålder, och en praktisk del där eleverna fick prova rullstolsidrott. Det var 12 av 13 kommunala grundskolor som nappade på detta och alla tre friskolorna. I friskolorna som arbetar åldersintegrerat blev det mer blandade



grupper med elever från årskurs 4–6. Sammanlagt tog drygt 500 elever del av idrottslektionerna. De var mycket uppskattade av både lärare och elever och det efterfrågades om konsulten kunde komma tillbaka till andra årskurser men projektets resurser var begränsade. För att lärarna själva skall kunna ha handikappidrotter på idrottslektionerna även efter projektets slut har 10 rullstolar köpts in till Alingsås kommuns skolor. Dessa finns i Alströmergymnasiets idrottshall men är till utlåning för alla skolor i Alingsås kommun.

Prova-på utbildning med information om den onödiga ohälsan och praktiska delar där man fick prova på att vara hörsel-, syn- och rörelsenedsatt i tre olika övningar genomfördes vid tre tillfällen för tjänstemän i kommunen där också några politiker deltog. Sammanlagt deltog ca 35 personer. Inköp av rullstolar möjliggör att prova-på utbildningar för tjänstemän i kommunen kan genomföras även fortsättningsvis.

Kulturskola

Kultur- och fritidsförvaltningen har tack vare projektmedel kunnat utbilda lärare inom Kulturskolan och har bedrivit pilotundervisning på två särskolor och ett särgymnasium under två år. Detta ledde till att det hösten 2012 startades en riktad verksamhet efter skoltid inom Kulturskolan med sex elever, som kallas Musikkklubben. I musikkklubben har två lärare varje vecka träffat elever från årskurs 1–6 under en timme. Eleverna har fått prova på rytmik, balansträning, koordination, dans tillsammans med sång och instrumentspel.

Kulturskolan är öppen för alla oavsett funktionsförmåga och därför har man även skräddarsytt enskild undervisning för två elever som önskat detta. Riktad marknadsföring har gjorts via ett ”Öppet Hus Special” som vänt sig till målgruppen och genomförts både våren 2012 och 2013 (4–8 deltagande elever plus föräldrar per tillfälle).

Måluppfyllelse forts.

Barn och ungdomar har även erbjudits en halvdags workshop under ledning av Share Music (kulturorganisation med integrerad verksamhet). Där deltog, förutom fyra lärare från Kulturskolan, 22 personer. Det var elva elever, två syskon och nio föräldrar eller ledsagare.

Kulturskolan hade kunnat starta fler grupper om antalet elever som sökt kulturskola hade varit större eftersom många fler lärare utbildats och var beredda att starta upp verksamhet. Svårigheten har varit att nå ut till elever, trots marknadsföring via skolor och tidningar och alla informationstillfällen som projektet haft där information om Kulturskolan ingick.

Idrottsföreningar

Projektet anlidade en konsult, Peter Ojala, för att inspirera gymnastik- och idrottsföreningar att öppna upp sin verksamhet för barn- och unga med funktionsnedsättning. Konsulten har erfarenhet av liknande arbete i Vänersborgs kommun. Han har själv provat många olika handikappidrotter och är elitidrottare.

Tidigt i projektet skickades brev ut till de 12 funktionshinderföreningarna i Alingsås kommun som är kopplade till Kommunala rådet för funktionshinderfrågor (KRF) för att undersöka intresse och behov utifrån eventuella ungdomar i föreningarna. Det visade sig att de flesta föreningarna inte hade ungdomar (medlemmar under 30 år) i sina föreningar. Den förening som hade flest och var intresserade av projektet var FUB, Föreningen för Utvecklingsstörda Barn och ungdomar.

Det finns många gymnastik- och idrottsföreningar i Alingsås. Eftersom projektet inte hade fått in önskemål från funktionshinderföreningar och andra samverkansparter i någon



Bild: Bosse Åström, Alingsås Tidning



större omfattning och resurserna i projektet var begränsade, valde projektet att starta med att vända sig specifikt till Alingsås Handbollklubb(AHK). Handbollen är stor i Alingsås och förknippad med Alingsås varumärke så därför var det ett strategiskt val att börja där. Kontakt togs med styrelsen som var positiv till idén att starta upp verksamhet för barn och unga med funktionsnedsättning. De ville att projektet skulle undersöka intresset hos målgruppen och också undersöka möjligheten att få fram ledare.

Brev med intresseanmälan skickades ut till FUB:s medlemmar (50 st) genom samverkan med FUB. Det skickades också ut till alla socialförvaltningens grupper och boenden (40 st) med hjälp av Kontorsgruppen i socialförvaltningen. Brevet delades ut på särgymnasiet i samband med muntlig information från konsulten. Information har också skickats till representanter i elevhälsan och lagts ut internt och externt på Alingsås kommuns hemsida, www.alingsas.se/onodigohalsa.

Ett tiotal personer anmälde intresse för att börja spela handboll. I samband med informationer/föreläsningar, artikel i tidningen och idrottslektioner kom projektet i kontakt med fyra personer som var intresserade av att bli ledare. Dessa personer hade erfarenhet av unga med funktionsnedsättning genom familj eller arbete och var aktiva i handbollsklubben. Ett möte med intresserade ledare och företrädare för AHK ledde till beslut om att ha en prova-på-träning med handikapphandboll. Denna blev mycket lyckad och ledare, styrelse och klubbordförande var överens om att dra igång verksamhet hösten 2012. Handbollsklubben har nu haft handikapphandboll i sin ordinarie verksamhet, som kallas FH+, där både unga med intellektuell funktionsnedsättning och med rörelsenedsättning varit med. Antalet deltagare har varierat mellan 10 och 20 per vecka. Konsulten har deltagit vid uppstarten både på höst- och vårterminen. Han har också förmedlat kontakt till en rullstolsburen idrottare som har varit behjälplig på de flesta träningarna under året.

Konsulten har också varit i kontakt med flera andra gymnastik- och idrottsföreningar i Alingsås. Både de som redan har eller haft verksamhet för personer med funktionsnedsättning och några andra som skulle kunna starta upp verksamhet. Intentionen har redan tidigt i projektet varit att kunna anordna ett möte där flera föreningar deltar och ges inspiration och motivation att öppna upp sina verksamheter. Det har dock varit svårt att få till ett möte och först under våren 2013 blev det av. Tre möten ägde rum under våren (två i Gymnastikens hus och ett på Arena elva) där sammanlagt tio föreningar deltagit tillsammans med representanter från kommun och region. Det första var i samverkan med Västergötlands Handikappidrottsförbund. Det ledde fram till ett beslut om att anordna en föreningsmessa där både föreningar som har verksamhet eller vill starta verksamhet kan vara med. Två ytterligare planeringsmöten är inplanerade inför föreningsmässan som kommer att vara i slutet av september och också fungera som en överlämning av projektet till föreningar och allmänhet. Ytterligare tre funktionshinderföreningar har anmält intresse för att vara med efter information på Kommunala Rådet för Funktionshinderfrågor.

Måluppfyllelse forts.

Tidigt under projekttiden tog projektet initiativ till samarbete med Hjälmareds folkhögskola för att undersöka möjligheten att få eventuella ledare till handbollen eller andra föreningar i samverkan med idrottsledarlinjen på Hjälmared. De var positiva till samverkan och elever har ibland varit med på träningar eftersom handbollsklubbens träning har genomförts i Hjälmareds folkhögskolas idrottshall. Samverkan har också skett för att ordna en femkamp på Hjälmareds folkhögskola för personer med funktionsnedsättning tillsammans med anhöriga. Konsulten har utbildat elever vid folkhögskolan och de tog fram en inbjudan som skickades ut till FUB och särskolor och i konsultens nätverk. De blev dock för få anmälningar till denna tävling så den ställdes in. I framtiden hoppas vi att en tävling kan anordnas med hjälp av idrottsförening eller fritidsledarprogram i samverkan med kultur- och fritidsförvaltningen.

Projektet har också, i form av utbildning/handledning, stöttat ett projekt lett av Hjälmareds folkhögskola där de ville starta en ledarskola för personer som ville engagera sig som ledare i verksamheter för personer med funktionsnedsättning. Denna ledarskola lades ner efter första kurstillfället på grund av för få deltagare.

Projektets leverans

Det har varit totalt sex styrgruppsmöten mellan 11-09-08 och 13-03-07. Ytterligare ett äger rum i samband med godkännandet av slutrapporten.

Projektets resultat redovisas i slutrapporten. Extern utvärdering av projektet har utförts av Eva Sennemark, Contextio Ethnographic, juni 2013, och presenteras i separat rapport, se sidan 21.

Resultat och utvärdering av resultatet presenteras på ett slutseminarium, tillsammans med en representant från FOU i Väst/GR och en representant från Handisam, i oktober 2013.

Projektbudget

Projektets medel har till största delen använts för lönekostnader till projektledare på 10 %, lärare på kulturskolan och konsult till föreningslivet. Medel har också använts till särskilda utbildningsinsatser och omkostnader i samband med det. Även en del redskap har köpts in såsom instrument och rullstolar. En mindre del har använts till informationsmaterial och annonser. Den externa konsulten som utvärderat projektet har bekostats av projektmedlen. Medel används också till kostnader i samband med projektets slutsseminarium. Projektbudgeten har hållits.

Tidplan

Projektet startade vid halvårsskiftet 2011 och avslutas i samband med slutseminariet i oktober 2013. Projektet har pågått under drygt två år enligt projektbeskrivning.

Avvikelser

Projektet har följt arbetsstruktur och aktiviteter enligt projektbeskrivning.

4. Lärdomar/slutsats

Metodik

Satsningen på att först låta särskoleelever få kulturskola på skoltid, för att locka eleverna att sedan söka Kulturskolan på fritiden, har lyckats med några elever men inte i den omfattning som förhoppningen var. Kulturskolan behöver söka nya vägar för att nå målgruppen.

Satsningen på att lyfta fram idrottskonsulten som en positiv förebild har varit en framgångsfaktor. Han inger trovärdighet eftersom han själv har en rörelsenedsättning och dessutom är aktiv som elitidrottare. Han har haft en framträdande roll i projektet och varit en positiv förebild för många men framförallt för projektets målgrupp; unga med funktionsnedsättning.



Lärdomar/slutsats forts.

Kommunikation och informationsspridning

En tydlig kommunikationsstrategi fastslogs i projektplanen i samarbete med kommunikatör. Huvudbudskapet har varit att ”delaktighet främjar hälsa”. Projektet har arbetat efter uppsatt kommunikationsplan och information om den onödiga ohälsan och vad man kan göra åt den har framförallt skett lokalt men även via olika sammanhang regionalt och nationellt.

Det har dock varit svårt att nå ut till målgruppen; unga med funktionsnedsättning. Projektet hade förväntningar på att fler skulle söka sig till Kulturskolan och att fler skulle kontakta projektet med önskemål om aktiviteter. Det kan finnas olika förklaringar till varför inte fler gjorde det. Dels berörda tjänstemän som i och för sig känner till behov i målgruppen men som har fullt upp. Det blir inte av att man utnyttjar möjligheten alternativt att man har försökt förmedla kontakt med målgruppen men upplever samma svårigheter som projektet. En annan förklaring kan vara att det kan vara svårare att förändra levnadsvanor i målgruppen eftersom många är beroende av extra stöd av olika slag, till exempel personlig assistent, färdtjänst, annan personal, med mera. Det är mycket som skall stämma för att få till en önskad förändring.

När det gäller media så har projektet, genom flera annonser i dagstidning och tidningar inom handikappidrotten samt ett femtontal artiklar i Alingsås Tidning, Alingsås Kuriren och Göteborgs Posten, lyckats förmedla en positiv bild av personer med funktionsnedsättning och deras självklara rätt till delaktighet i samhällslivet. Direktsänd intervju med projektledare och klubbordförande i Alingsås Handbollklubb på lunchtimmen i radio P4 Göteborg inför uppstart av handikapphandboll gav också projektet en positiv skjuts och möjlighet att kommunicera sambandet mellan aktivitet, delaktighet och hälsa i ett större sammanhang. Det är också genom att projektet omtalats i media som flera har hört av sig och varit intresserade av aktiviteter.

Projektet har gett möjlighet för både skolelever, idrottslärare, tjänstemän och politiker att få kunskap och ökad medvetenhet genom olika prova-på aktiviteter. Detta har varit tack-samt medialt och bilder från dessa aktiviteter har varit på förstasidan i Alingsås Tidning vid tre olika tillfällen. Sammanfattningsvis har projektet lyckats bra med den mediala informationsspridningen.

Ledarskap

Under projekttiden har omorganisation, chefsbyten och lokalbyten påverkat möjligheten att nå ut med projektet. Samtidigt har projektet lyckats väl där positiv förståelse i kombination med kontinuitet i ledarskapet funnits.

Samlad slutsats och diskussion

I den externa utvärderingsrapporten framgår att detta projekt har gjort skillnad för de unga med funktionsnedsättning som varit med i de nystartade aktiviteterna. Särskilt tydligt är det för dem som deltagit i idrotten, där föräldrar har sett positiva hälsoeffekter.

Samverkan

Att arbeta för en förbättrad hälsa är ett gemensamt ansvar för kommun och region. Efter-
som personer med funktionsnedsättning fortfarande har en självupplevd ohälsa som är tio
gångar vanligare än hos övriga befolkningen, är det av särskild vikt att gemensamma sats-
ningar görs för denna målgrupp. Det är därför en framgångsfaktor att detta projekt varit
ett samverkansprojekt och det är också oerhört viktigt att samverka för att motverka den
onödiga ohälsan fortsätter. I styrgruppen för Motverka onödig ohälsa har det funnits repre-
santanter från både kommun och hälso- och sjukvård, vilket var ett villkor från Hälso- och
sjukvårdsnämnden. Det har varit positivt för projektet. Men för att samverka på ett ef-
fektivt sätt krävs bra kommunikation både inom och mellan organisationer. Därför skulle
uppdragsgivarna kunna underlätta och förenkla samverkan ytterligare genom att ta fram
en kommunikationsplan, redan initialt i samband med att man godkänner ett projekt, som
ger information eller uppdrag till aktuella inom respektive organisation. Bland annat hand-
lar det om att ge legitimitet för projektet och introducera det i respektive organisation. Det
skulle ge en positiv effekt genom att man då troligen skulle nå ut till ännu fler personer i
målgruppen.

Nätverk

De kontakter som byggts upp och de nätverk som bildats under projektet är viktiga för det
fortsatta arbetet. De föreningar och representanter från kommunen och Hälso- och sjuk-
vården som kommer att delta i den föreningsmessa "Kom loss" som planeras under sep-



Lärdomar/slutsats forts.

tember, bildar ett nätverk som kommer att fortsätta att mötas regelbundet. Detta nätverk har vuxit under projektets sista del, med fler engagerade föreningar bland annat idrotts- och funktionshinderföreningar, vilket är mycket positivt. Det finns också intresse från fler representanter inom kommun och hälso- och sjukvård att delta framöver i nätverket. Ett växande nätverk kan bidra till större samverkan och mer inflytande i samhället, vilket på sikt kan bidra till aktivare liv för fler. Den modell som tagits fram kring ett Hälsonav kan också, om det placeras i Alingsås, bli en plattform för det fortsatta arbetet med att påverka levnadsvanor och verka för delaktighet och hälsa bland unga med funktionsnedsättning.

Framgångsfaktorer

En framgångsfaktor generellt i projektet har varit att projektet har gett (handfast/ praktiskt) stöd och stöttning till skolor och föreningar och inte pengar. Projektet har hjälpt till med utbildning och uppstart av aktiviteter som sedan har blivit en del av den ordinarie verksamheten i Kulturskola och Alingsås Handbollklubb. Därför kan också aktiviteten fortsätta så länge det finns personer med funktionsnedsättning som vill delta. Projektet har också genom utbildning av idrottslärare och inköp av rullstolar skapat förutsättningar för att handikappidrott kan bli en återkommande aktivitet på idrottslektionerna i fortsättningen. Lektionerna har varit ett positivt sätt att påverka attityder, medvetenhet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

Fortsättning

Det har under projekttiden framkommit önskemål från föräldrar till ungdomar med funktionsnedsättningar, att ha en ungdomskväll på Arena Elva (Alingsås kommuns event- och ungdomscenter) riktad till målgruppen, men öppen för alla. Projektets konsult har därför under slutet av projektet påbörjat ett samarbete med Arena Elva. Med hjälp av nya projektmedel kommer konsulten att fortsätta att vara i Alingsås kommun en dag per vecka under hösten, med Arena Elva som bas, för att kunna få igång en riktad ungdomskväll för projektets målgrupp och genomföra föreningsmässan som planerats inom projektet. Konsulten har under projekttiden byggt upp ett kontaktnät i Alingsås både bland tjänstemän, föreningar och unga med funktionsnedsättning och deras föräldrar som därför också kan fortsätta utvecklas under hösten. Konsulten har också ett stort kontaktnät inom handikappidrottsrörelsen och har därför kunnat medverka till att sätta Alingsås på kartan inom detta område. Folkhälsopengar gör det möjligt att fortsätta arbetet under ytterligare ett år. Men förhoppningen är att det prioriteras inom kultur- och fritidsförvaltningen så att det skapas möjligheter till en fortsättning även kommande år.

Framtid

Projektet har nått sitt slut. Projektet har bidragit till att motverka den onödiga ohälsan genom ökad medvetenhet och ett ökat utbud av fritidsaktiviteter i Alingsås. Det är dock mycket angeläget att se över möjligheten till en fortsatt kontinuerlig insats när det gäller fritidsaktiviteter för personer med funktionsnedsättning både inom kommunal verksam-

het och inom föreningsliv. Det behövs också fortsatta insatser för att höja medvetenheten hos barn och unga med funktionsnedsättning, hos personal inom kommunal och regional verksamhet och föreningsaktiva. Projektet har samlat information på Alingsås hemsida, där övrig projektinformation finns, med kontaktuppgifter till de föreningar som är med i kommande föreningsmässan. Alla dessa har verksamhet eller önskar starta verksamhet för personer med funktionsnedsättning. Förhoppningen är att det kommer att underlätta för personal inom elevhälsa, socialtjänst, habilitering och andra aktuella enheter inom hälso- och sjukvården, att våga ställa frågan om fritidsaktiviteter och fysisk aktivitet, när det finns aktiviteter att hänvisa till. Blir fler delaktiga så kommer det på sikt att påverka hälsan positivt för den femtedel av befolkningen som har någon slags funktionsnedsättning. Men det behövs också nya grepp för att påverka levnadsvanor hos målgruppen. Ett exempel är den idrottsskola som Borås stad satsat på för att bland annat främja fysisk aktivitet hos unga med funktionsnedsättning. Ett annat kan vara att använda föreningsbidrag som ett redskap för att motivera föreningar att öka tillgängligheten och delaktigheten för alla, genom att villkora bidragen. Att skapa ett Hälsonav som nämndes tidigare kan vara ytterligare ett sätt.

Mycket återstår för att skapa en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen och en sak är säker, arbetet med att samverka för att främja delaktighet och hälsa för alla, måste fortsätta.



Bilaga 1

Projektorganisation

Uppdragsgivare:

Kommunstyrelsen

Styrgrupp:

Kjell Hult, utvecklingschef, kommunledningskontoret

Katja Ketola, strategichef, kommunledningskontoret

Lena Thorselius, enhetschef Hälsoenheten Mittenälvsborg

Projektledare:

Kristina Avaheden, funktionshinderstrateg, kommunledningskontoret

Delprojektledare:

Eva Sundberg, avdelningschef, Kulturskolan

Medverkande konsult:

Peter Ojala, inspiratör och handledare

Projektgrupp:

Malin Wallin, folkhälsostrateg

Maja Theorin-Mentzer, kommunikatör

Referensgrupp:

Tillsattes ej någon referensgrupp

Bilaga 2

Besökta personer/enheter 2011–2013

Sammanlagt under projektperioden har drygt 1 200 personer tagit del av information eller riktad utbildning. Dessutom har drygt 500 elever i Alingsås grundskolor medverkat i en handikappidrottslektion genom projektet Motverka onödig ohälsa.

1. Kommunala Rådet för funktionshinderfrågor, 11-06-08 och avstämning varje möte därefter 2011–2013 (sammanlagt 9 tillfällen med 14 personer).
2. Dialogmöte, Hälso- och sjukvårdsnämnden i Mittenälvsborg och brukarorganisationer, 11-08-25 (ca 15 personer)
3. Funktionshindernätverket, representanter från alla förvaltningar och två av bolagen i Alingsås kommun, 11-09-15 (8 personer) och prova-på utbildning 11-10-13 (8 personer)
4. Rektor särgymnasiet, utbildningsförvaltningen, 11-09-16
5. Utvecklingsledare kultur- och fritidsförvaltningen, 11-09-20
6. Kontorsgruppen socialförvaltningen, 11-09-23 (ca 10 personer)
7. Biträdande förvaltningschef, barn- och ungdomsförvaltningen, 11-09-29
8. Enhetschefer på socialförvaltningen, 11-09-30 (8 personer)
9. Arbetsgrupp för tillgänglighet i barn- och ungdomsförvaltningen, 11-10-10 (4 personer)
10. Möte på socialförvaltningen; enhetschefer från socialförvaltningen, förvaltningschef kultur- och fritidsförvaltningen, lärare utbildningsförvaltningen och två föräldrar till unga med funktionsnedsättning. 11-10-18 (6 personer)
11. Avdelningsmöte för Kulturskola/Event & Ungdomscenter på kultur- och fritidsförvaltningen, 11-10-19 (ca 30 personer)
12. Alingsås kommunstyrelse, 11-11-07 (ca 20 personer)
13. Alingsås Handbollklubbs styrelse, 11-11-07 (6 personer)
14. Öppet Kulturhus, föreläsning för allmänheten, 11-11-16 (ca 20 personer)
15. Arbetsplatsträff, elevhälsan, barn- och ungdomsförvaltningen, 11-11-24 (ca 20 personer)
16. Prova-på utbildning för idrottslärare från grundskolan, barn- och ungdomsförvaltningen, 11-12-01 (11 personer)
17. Hjälmareds folkhögskola, rektor/lärare 12-01-12 (4 personer), elever 12-03-13 (ca 100 personer)

Besökta personer/enheter forts.

18. Personalstrateg, kommunledningskontoret, 12-02-02
19. Föreläsning inom SISU för personer med olika funktionsnedsättningar
12-02-02 (ca 70 personer)
20. Arbetsplatsträff, AT, SG, SS på vård- och äldreomsorgsförvaltningen, de som arbetar
mot socialförvaltningen, 12-03-05 (6 personer)
21. Arbetsplatsträff på barn- och ungdomshabiliteringen Alingsås, 12-03-05 (ca 30 personer)
22. Mötesplats Kontakt, föräldrar till barn som har neuropsykiatriska funktionsnedsätt-
ningar, samverkan barn- och ungdomsförvaltningen och socialförvaltningen, 12-03-12
(7 personer)
23. Årsmöte FUB, föreningen för utvecklingsstörda barn- och ungdomar,
12-03-17 (ca 15 personer)
24. NärRehab, arbetsplatsträffar, 12-03-28 och 12-04-26 (distrikt och lasarett ca 80 personer)
25. Mötesplats Funktionshinder, (konferens för GR-kommuner), 12-04-17 (ca 100 personer)
26. Barn- och ungdomshabiliteringen, Rullstolsmekarträff, 12-04-25 (ca 10 personer)
27. Del i utbildning för personliga assistenter, socialförvaltningen 12-04-27,
12-05-04 och 12-05-11 (ca 200 personer)
28. Möte med Alingsås Handbollklubb, 12-05-10 (7 personer)
29. Ordförande Gymnastikens Hus, 12-05-10
30. Ungdomsmottagningen, 12-05-31 (6 personer)
31. Närvårdssamverkan, region/kommun, bl a vårdcentralschefer 12-09-12 (ca 10 personer)
32. Radio P4 Göteborg, direktsänd intervju med projektledare och Alingsås Handboll-
klubbs ordförande, 12-09-14
33. Kommunstyrelsen, Härryda kommun, 12-09-17 (ca 25 personer)
34. Nätverk, funktionshinderstrateger, Lund 12-09-19 (8 personer)
35. Prova-på utbildning, tjänstemän och politiker kommunledningskontoret, 12-10-02
och 12-10-08 (ca 25 personer)
36. Central introduktion nyanställda i Alingsås kommun, 12-10-11, (ca 15 personer)
37. Reumatikerföreningen, 12-10-12 (ca 25 personer)
38. Öppna ledarprogrammet, Alingsås kommun 12-11-05 (ca 45 personer)

39. Ledarskola Hjälmareds folkhögskola, 12-11-07 (6 personer)
40. Nationella nätverket för tillgänglighet, Hudiksvall 12-11-13 (ca 100 personer)
41. Information på föräldramöte, Noltorpsskolans särskola 13-02-26 (ca 15 personer)
42. Gymnastik och idrottsföreningar, Gymnastikens Hus 13-02-27 (ca 15 personer)
43. Kategorimöte, sjuksköterskor barn- och ungdomsförvaltningen 13-03-18 (ca 10 personer)
44. Gymnasiesärskolan, 13-03-28 (ca 30 personer)
45. Familjecentralen, husmöte, 13-04-17 (ca 10 personer)
46. "Kom loss" föreningsmässa i Vänersborg, 13-04-24 (ca 40 personer)
47. Barn- och ungdomspsykiatriska mottagningen, arbetsplatsträff 13-05-02 (ca 10 personer)
48. Barn- och ungdomsmedicinska mottagningen, arbetsplatsträff 13-05-14 (ca 10 personer)
49. Prova-på utbildning, idrottslärare gymnasiet, utbildningsförvaltningen
13-05-23 (5 personer)
50. Chefsmöte socialförvaltningen 13-06-13 (ca 30 personer)



UTVÄRDERING AV PROJEKT

Motverka onödig ohälsa

Eva Sennemark

Juni 2013

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	3
1. BAKGRUND	4
1.1 Introduktion	4
1.2 Utvärderingen	4
1.3 Rapportens disposition	5
2. PROJEKT MOTVERKA ONÖDIG OHÄLSA	6
2.1 Innehåll och målsättningar	6
3. RESULTAT	8
3.1 Informationsspridning	8
3.2 Kulturskolan	10
3.3 Idrottsföreningarna	16
3.4 Tankar kring framtid och implementering	20
4. DISKUSSION, SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER	22
4.1 Sammanfattning av resultat	22
Slutsatser	22
4.2 Diskussion av resultat	23
Svårigheter att nå målgruppen	23
Omorganisationer och personalbyten	24
Liten konkret återkoppling från samverkansparterna	24
Rekommendationer riktade till Kulturskola och AHK	24
REFERENSER	25

Bilaga 1: Besökta enheter för informationsspridning = bilaga 2, se föregående rapport på sid 17

Sammanfattning

Projekt Motverka onödig ohälsa drevs från och med hösten 2011 till sommaren 2013 med folkhälsomedel från Hälso- och sjukvårdsnämnden Mittenälvsborg och Alingsås kommun. Syftet har varit att öka hälsan hos kommunens unga medborgare med funktionsnedsättning genom att öka kunskapen och medvetenheten om kopplingen mellan funktionshinder och ohälsa samt att öka utbudet av aktiviteter för personer med funktionsnedsättning. Målgrupper har främst varit berörda professioner inom kommunens förvaltningar och enheter inom VGR (Västra Götalandsregionen), barn och ungdomar med funktionsnedsättning, gymnastik- och idrottsföreningar, funktionshinderföreningar samt Kultur- och fritidsförvaltningen.

Inom ramen för projektet har information om kopplingen mellan funktionsnedsättning och ohälsa spridits till berörda professioner i form av informationsträffar, utbildning till idrottslärare och prova-på-lektioner till kommunens femteklassare. En rytmikgrupp för barn och unga med funktionsnedsättning har startats på Kulturskolan och motsvarande handbollsträning har startats av Alingsås Handbollklubb (AHK).

Utvärderingen har genomförts i två steg där föräldrar till barn som deltagit i aktiviteter på Kulturskolan eller AHK intervjuats i samband med uppstart samt i slutet av våren 2013. Deltagande observation har också genomförts vid två tillfällen i vardera aktiviteten. Idrottslärare som deltagit i utbildning kring funktionsnedsättning och ohälsa har telefonintervjuats och de tre ansvariga i projektet har intervjuats inför slututvärderingen.

Resultatet visar att ett stort antal personer på olika nivåer inom både kommunal och regional verksamhet har fått information om kopplingen mellan funktionsnedsättning och ohälsa och att ett stort antal skolelever har fått prova på rullstolsidrott och hur det är att ha en funktionsnedsättning. Resultatet tyder på att medvetenheten har ökat bland både tjänstemän, idrottslärare och elever. Utbudet av fritidsaktiviteter för barn och ungdomar med funktionsnedsättning har ökat i Alingsås genom att Kulturskolan och AHK har startat grupper som anpassats för målgruppens behov. Därmed får resultatmålen för projektet anses vara uppfyllda.

Ytterligare ett resultat som ligger i linje med projektets övergripande syfte att förebygga onödig ohälsa är den påverkan som barnens föräldrar beskriver för de barn/unga som deltar i handbollsträning och som är direkt hälsorelaterade.

Det har visat sig vara svårare att nå målgruppen än förväntat både inom projektet och på andra arenor i verksamheter och föreningar. Den föreningsmessa som planeras i september kan bidra till att fler föreningar öppnar upp sina verksamheter för målgruppen och därmed ökar chansen att fler unga hittar aktiviteter som passar dem. Att kommunen har en funktionshinderstrateg som varit involverad i projektet talar för att frågorna även i fortsättningen kommer att drivas framåt. Tillsammans med de riktlinjer som finns på både kommunal och regional nivå är implementeringsmöjligheterna goda.

1. BAKGRUND

1.1 Introduktion

Cirka 1,5 miljoner personer i Sverige har någon form av funktionsnedsättning (Arnhop 2008). I Arnhofs rapport från Folkhälsoinstitutet konstateras att självupplevd ohälsa är mer än tio gånger vanligare hos personer med funktionsnedsättning än bland den övriga befolkningen. Även om stor del av ohälsan är beroende av funktionsnedsättningen bedöms en tredjedel vara påverkbar ohälsa, det vill säga ohälsa kopplad till brist på inflytande, ekonomisk otrygghet, diskriminering och bristande tillgänglighet. En nordisk studie av barn och unga mellan två och sjutton år (FHI 2012) pekar på flera områden där det finns skillnader mellan barn med och utan funktionsnedsättning såsom levnadsförhållanden, skola och hälsa. I studien slås fast att **både** barn och föräldrar till barn med en funktionsnedsättning uppvisar en sämre hälsa jämfört med friska barn och deras föräldrar.

I Västra Götalandsregionens folkhälsopolitiska policy (2011) betonas demokratiska värden som människors lika rätt, tillgänglighet för alla och allas möjligheter att delta i samhällsutvecklingen. En av sex utmaningar som beskrivs i policyn för att verka för en god hälsa för alla medborgare är jämlika och jämställda livsvillkor. Kommittén för rättighetsfrågor i Västra Götalandsregionen inrättades den 1 januari 2011 och har som uppdrag att stödja utvecklingen av ett systematiskt arbete för mänskliga rättigheter, däribland för personer med funktionsnedsättningar. Kommittén består av nio ledamöter och fem ersättare och arbetar direkt under regionstyrelsen (www.vgregion.se).

I Alingsås kommuns policy för funktionshinderfrågor slås fast att invånare med funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter till kultur- och fritidsaktiviteter som övriga medborgare. Inriktningsmålen för 2011 slår fast att kommunstyrelsen ska verka för ökad hälsa och arbeta för att tillgodose behovet av tillgänglighet och delaktighet för samtliga medborgare (Avaheden 2012). Kommunstyrelsen ansökte därför om och beviljades extra folkhälsomedel från hälso- och sjukvårdsnämnden Mittenälvsborg för att kunna motverka onödig ohälsa hos personer med funktionsnedsättning. Projektet har pågått under två år med avslut 30/6 2013 och fick namnet Motverka onödig ohälsa.

Föreliggande rapport är en slututvärdering av projekt Motverka onödig ohälsa och har genomförts av Eva Sennemark vid Contextio Ethnographic AB.

1.2 Utvärderingen

Då budgeten inte möjliggjorde någon följeforskning beslutades att utvärderaren skulle göra inledande intervjuer med målgruppen eller deras företrädare på de två aktiviteter som skulle startas inom ramen för projektet; Musikklubben på Kulturskolan i Alingsås samt handboll på Alingsås Handbollsklubb (AHK). Deltagande observation genomfördes i samband med uppstart av aktiviteterna hösten 2012 och intervjuer med fyra barn och åtta föräldrar på handbollen genomfördes. Samtliga föräldrar som anmält sina barn till Kulturskolans aktiviteter telefonintervjuades; totalt åtta personer. Intervjuerna rörde främst informationskedjan, förväntningar på aktiviteterna samt praktiska frågor som transport och tider. Resultatet sammanställdes i ett PM till projektägaren.

Datainsamling inför slututvärderingen

Fokus för slututvärderingen har varit att genomföra en måluppfyllelseanalys. Följande datainsamling har genomförts:

- Deltagande observation vid handbollsträning och ett tillfälle i Musikklubben, Kulturskolan.
- Telefonintervjuer med sex föräldrar till barn på Kulturskolan.
- Intervjuer med sju föräldrar, en personlig assistent och tre barn på handbollsträningen.
- Intervjuer med projektledare, konsult samt f.d. ansvarig chef på Kulturskolan.
- Intervjuer med lärare på Kulturskolan (2 personer) samt tränare på handbollen (4 personer).
- Telefonintervjuer med tre samverkansparter¹ samt en beslutsfattare, totalt fem personer
- Telefonintervjuer med fyra idrottslärare som deltagit i utbildning anordnad av projektet.

Syftet med intervjuerna med barn och föräldrar var att följa upp hur aktiviteterna fungerat för barnets räkning, eventuell påverkan på barnens utveckling och hälsa samt att generera förslag på förbättringar inför framtiden. Även om detta inte varit uttalande målsättningar för projektet ansåg utvärderaren det vara värdefullt med återkoppling till berörda parter (Kulturskolan, AHK) som ska arbeta vidare med aktiviteterna.

Analys av data

Samtliga intervjuer har spelats in och skrivits ut i sammanfattad form. Deltagande observation har dokumenterats. En kvalitativ tematisk analys har genomförts där citat plockats ut för att illustrera de teman som framkommit genom analysen. Citaten har skrivits om från talspråk till skriftspråk dock utan att förändra innebörden i det som sagts. Mindre detaljer har ibland ändrats för att undvika igenkännande.

Begränsningar

En av målgrupperna har endast nåtts i begränsad omfattning och huvudsakligen indirekt. Detta rör barn och ungdomar som deltar i Kulturskolan och handbollen och som till stor del har intellektuella funktionsnedsättningar. Intervjuerna har gett begränsad data och kompletterats med föräldraintervjuer.

Endast ett mindre antal enheter som fått information om projektet har kunnat nås inom ramen för den begränsade budget som funnits för utvärdering. En samhällsekonomisk analys har inte ingått i utvärderingen.

1.3 Rapportens disposition

Rapporten består av ytterligare tre kapitel där kapitel 2 ger en kort presentation av projekt Motverka onödig ohälsa. I kapitel 3 redovisas utvärderingens resultat och kapitel 4 sammanfattar resultatet, drar slutsatser om måluppfyllelse och kommer med rekommendationer inför framtiden.

¹ Barn- och ungdomshabiliteringen 2 personer, FUB – Föreningen Utvecklingsstörda Barn, samt rektor på sarskola

2. PROJEKT MOTVERKA ONÖDIG OHÄLSA

2.1 Innehåll och målsättningar

Projekt Motverka onödig ohälsa startade hösten 2011 med de övergripande målsättningarna att öka kunskap och medvetenhet om funktionshinder kopplat till ohälsa inom verksamheter i Alingsås kommun samt att öka tillgången till fritidsaktiviteter för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. Målgrupperna för projektet har varit nyckelpersoner, chefer och personal inom kommunens förvaltningar och Västra Götalandsregionens samt barn, ungdomar och unga vuxna med funktionsnedsättning och deras föräldrar. Resultatmål för projektet har varit följande:

- 1) Information och utbildning utifrån önskemål och behov ska erbjudas till
 - a) enheter inom Västra Götalandsregionen
 - b) skolhälsovården och kommunens berörda förvaltningar
- 2) Erbjuda fritidsaktiviteter till barn - och ungdomar med funktionsnedsättning i form av
 - a) kulturskola för målgruppen
 - b) ge inspiration till idrottsföreningar att öppna upp sina verksamheter för målgruppen

Projektorganisation

Tre personer har varit involverade i projektet:

- Kommunens funktionshinderstrateg, Kristina Avahaden som också fungerat som projektledare på 10 procent.
- Peter Ojala, elitidrottare och själv rullstolsburen, har varit engagerad som konsult med ansvar för kontakten med idrottsföreningarna, utbildning av idrottslärare och pröva-på-aktiviteter i skolorna. Konsulten arbetar för närvarande med ett likande projekt i Vänersborg.
- Eva Sundberg, före detta chef på Kulturskolan, har ansvarat för projektets arbete inom ramen för Kulturskolan.

Projektet har haft en styrgrupp bestående av enhetschefen för Hälsoenheten, Alingsås, strategichef samt utvecklingschef på kommunledningskontoret. Styrgruppen har träffats en eller två gånger per termin men mer fungerat som ett informationsforum för projektledaren än en traditionell styrgrupp. Projektledaren har också haft regelbundna avstämningar med sin närmaste chef. Det har dessutom funnits en projektgrupp där en person administrerat pengarna och en har fungerat som bollplank inför pressmeddelanden och annan information.

Budgeten för projekt Motverka onödig ohälsa har totalt omfattat 1,2 miljoner kronor där Hälso- och sjukvårdsnämnden och kommunen stått för 50 procent var av beloppet.

De tre spåren

Projektledaren beskriver projektet såsom bestående av tre "spår" vilka speglar de satta resultatmålen. Inom varje spår har ett antal aktiviteter planerats och genomförts. De tre spåren har varit

1. Information till enheter och förvaltningar inom Alingsås kommun och VGR
2. Anpassade aktiviteter inom Kulturskolan till målgruppen
3. Anpassade idrottsaktiviteter till målgruppen

Spår 1 har förutom rena informationsinsatser riktade till nyckelpersoner, chefer och personal inom förvaltningar och Västra Götalandsregionen också innefattat utbildning av idrottslärare och prova-på-lektioner för femteklassare i kommunala skolor och friskolor. Under dessa lektioner har eleverna fått prova på rullstolsidrott, fått lyssna till elitidrottarens historia samt ställa frågor och diskutera hur det är att ha en funktionsnedsättning.

Spår 2 har inom ramen för projektet bestått av uppstart av en rytmikgrupp för funktionsnedsatta barn (Musikklubben) samt enskild undervisningen för barn som anmält sig till sådan. Barnen i Musikklubben har en stor spridning på funktionsnedsättning där flera av barnen är autistiska. Även kompetensutveckling av lärare på Kulturskolan har delvis bekostats av projektet.

Inom ramen för spår 3 har handboll för barn med funktionsnedsättning startats av Alingsås Handbollklubb (AHK) och projektet har bidragit med en mindre kartläggning, inspiration och arbetsinsatser. Kontakter har även tagits med andra idrottsföreningar.

Projektet är formellt sett slut 30 juni 2013 men har fått extra medel för att genomföra en föreningsmässa i Gymnastikens Hus i september. Mässan planeras i samarbete med Kultur- och Fritidsförvaltningen. Tanken är att Kulturskolan och föreningar som redan har eller vill starta aktiviteter för målgruppen ska visa upp sin verksamhet och undersöka intresset. Arbetet kommer att ledas av Peter Ojala som fungerat som konsult i projektet.

Från och med hösten kommer rullstolsidrott att kunna erbjudas till elever i kommunens skolor. Tio rullstolar är inköpta och placerade på kommunens gymnasieskola som redan börjat använda dem på idrottslektionerna. Meningen är att idrottslärare på samtliga grundskolor i Alingsås kommun ska kunna låna stolarna för sina lektioner.

3. RESULTAT

Nedan beskrivs utvärderingens resultat utifrån de tre tidigare beskrivna projektpåren: informationsspridning, Kulturskolan och idrottsföreningarna. Under varje rubrik redovisas projektaktiviteter liksom resultatet av de genomförda intervjuerna med projektpersonal, samverkansparter samt föräldrar till de barn som deltagit i aktiviteterna. Intern projektstatistik och utvärderarens iakttagelser från deltagande observationer har också lagts in i redovisningen.

3.1 Informationsspridning

Totalt har projektledaren och/eller berörd konsult besökt ett 50-tal enheter; nyckelpersoner, verksamheter och föreningar (se bilaga 2). Enligt projektets statistik har därmed cirka 1200 personer fått information om kopplingen mellan funktionsnedsättning och ohälsa. Ytterligare personer har nåtts via pressmeddelanden, artiklar i lokalpressen samt en direktsänd intervju med projektledaren i radio P4. Informationstillfällena har främst utgått från Folkhälsokommitténs rapport (2008) som rör kopplingen mellan självupplevd ohälsa och funktionsnedsättning. Projektledaren betonar att syftet varit att medvetandegöra berörda personer om detta faktum och vad som kan göras för att motverka den onödiga ohälsan.

Barn- och ungdomshabiliteringen har besökts vid två tillfällen och beskrivs av både projektledare och konsult som en viktig aktör för att nå målgruppen. I en intervju med två personer från barn- och ungdomshabiliteringen beskriver dessa att det varit trögt att rekrytera barn och ungdomar till projektaktiviteterna men att några deltar i handbollen. De ungdomar som de från början hade i åtanke visade sig redan vara aktiva på elitnivå. Verksamheten har gjort liknande erfarenheter när de försökt rekrytera ungdomar till olika grupper eller aktiviteter på habiliteringen. En av de intervjuade säger:

Även om föräldrar säger att de har ett stort behov så sedan när man erbjuder så är det svårt att få till det ändå och det beror säkert på många olika saker. Man har fullt upp och orkar inte riktigt eller dagen passar inte. Det ser vi när vi har ordnat grupper här också. Intervjuad Barn – och ungdomshabiliteringen

Samtidigt poängterar de intervjuade att projektet har uppmärksammat ett behov och att det känns bra att kunna säga till föräldrarna att det nu finns aktiviteter för deras barn. De har tidigare själva försökt få gehör hos ansvariga i habiliteringens upptagningskommuner men funnit det trögarbetat. Två personer från barn- och ungdomshabiliteringen har nu deltagit i ett möte inför den föreningsmässan som ska äga rum till hösten och hoppas på ett större genomslag.

Vi ska vara med på fler möten [inför mässan] och tillföra det lilla vi kan. För vi kan ju funktionsnedsättningarna som finns hos oss, det är vi duktiga på. Om man gör en sådan här mässa så kanske det kommer fram att föreningarna har aktiviteter för de här barnen och då kanske det kommer fram en lista med länkar som vi kan vidarebefordra till familjerna. Jag tror på det här. Intervjuad Barn- och ungdomshabiliteringen

Det pratas nu om behovet på flera nivåer och håll menar de intervjuade som känner att de har fått draghjälp av projektet för att uppmärksamma målgruppen och deras behov. Även de intervjuade från

FUB² och kommunen menar att projektet har varit en viktig del i arbetet för att uppmärksamma personer med funktionsnedsättningar och deras behov. Föreningsrepresentanten påpekar samtidigt att det tar tid att sprida information om de aktiviteter som nu finns och hade gärna sett att projektet pågått ytterligare ett år.

Utbildning av idrottslärare och pröva-på-aktiviteter

En viktig del av informationsspridningen har varit att öka medvetenheten hos kommunens idrottslärare och skolelever. I december 2011 genomfördes utbildningar av idrottslärare i kommunens grundskolor. Samtliga kommunala grundskolor och friskolor, erbjöds under 2012 en lektion riktad till skolornas femteklassare som fick pröva på rullstolsidrott under ledning av den projektanställda konsulten. Lektionen genomfördes i femton av sexton grundskolor.

Intervjuer med fyra av idrottslärarna våren 2012 visar att utbildningen varit mycket uppskattad som följande citat illustrerar.

Det var en jättebra dag. Han hade en föreläsning först där han berättade om sin bakgrund och sedan fick vi vara med och pröva på praktiskt. Han visade rullstolar och vi fick testa att spela basket och bandy i rullstol och goalball där man kan spela med synskadade. Då fick vi ha ögonbindlar på oss. Det var en väldigt bra dag. Han är väldigt duktig och entusiasmerande. Idrottslärare

En av lärarna har efter utbildningen köpt in en goalball och testat med alla sina elever. Om pröva-på-lektionen säger en av de intervjuade lärarna såhär:

Det var fullständig succé, det var jätteroligt. Vi skulle ju möta honom [konsulten] och hjälpa honom och det var jättemånga som ville hjälpa till. De var fascinerade av att se hur han vecklade ut sin rullstol ur bilen och satte på alla hjulen. Han pratade ju väldigt bra. Han hade ett par rullstolar med sig. De fick göra lite rullstolsstafetter och känna hur svårt det var. Det fick ju en helt annan känsla för hur detta är. De är ju vana vid xx [en elev] men många känner sig lite osäkra för hur de ska prata men sådant försvinner ju helt med en sådan person som Peter. Idrottslärare

Idrottslärarna är överens om att det varit bra både för dem själva och för eleverna att få känna på hur det är att sitta i rullstol och att det har ökat medvetenheten. Deras uttalanden stöds av en rektor vars elever och idrottslärare deltagit i ovanstående aktiviteter. Enligt den telefonintervjuade rektorn blev aktiviteterna mycket lyckade med positiv respons från både idrottslärare, föräldrar och elever.

Jag har fått en väldigt positiv respons på idrottslektionerna. För barnens del så har det ju blivit en ökad medvetenhet och förståelse. Vi har ju ett ganska gott grundläge eftersom vi har särskolan med barn med funktionsnedsättning så det tillhör ju vardagen. Men man behöver ändå fyllas på med lite fördjupad insikt och kunskap. Rektor

Även konsulten själv berättar att han ofta stöter på barn på stan som deltagit i pröva-på-lektionerna och som berättat att de funderat mycket på frågan om att sitta i rullstol efteråt. Även elever som beskrivits som stökiga har lyssnat intresserat menar konsulten och berättar att han i efterhand blivit uppsökt av en ungdom med svåra problem som ville förändra sitt levnadssätt.

² FUB – Föreningen för Utvecklingsstöda Barn

Påverkan på beslutsfattare

Ytterligare en sidoeffekt som från början inte varit planerad är aktiviteter för beslutsfattare. Då projektets konsult, som är rullstolsburen, har haft kontorsplats på kommunledningskontoret så har frågor kring tillgänglighet kommit upp per automatik i samtalen med politiker och tjänstemän. En halvdag anordnades för tjänstemän och beslutsfattare som fick åka runt i rullstol på stan, pröva att gå med ögonbindel med mera, för att illustrera olika typer av funktionsnedsättningar. En intervjuad beslutsfattare berättar att han även om han arbetade med frågorna redan tidigare fick ett nytt perspektiv på hur det kan vara att ha en funktionsnedsättning. Han betonar också komplexiteten och konsekvenserna av att ha en funktionsnedsättning som rör betydligt fler områden än själva skadan:

Det tar ett tag att fatta hela biten av vad det innebär i praktiken. En funktionsnedsättning är mer än att inte kunna ta sig fram, inte kunna ta del i kulturlivet, inte i arbetslivet, att det är så mycket mer än själva nedsättningen. Jag har gjort en resa och det är mycket mer komplext än jag visste innan.

Beslutsfattare

Den intervjuade beslutsfattaren berättar att man jobbar vidare med frågorna på politisk nivå. Kommunledningskontoret försöker nu hitta former för det vidare arbetet och fullmäktige ska få uppföljning en gång per år. Självt ser den intervjuade det som ett perspektivskifte där det gäller att ta vara på en resurs i samhället istället för att se personer med funktionsnedsättning som några som behöver tas om hand.

Utvärderarens reflektioner

Projektet har nått ett stort antal verksamheter inom både kommunal och regional regi samt i viss mån även privat (friskolor). Uttalanden från de intervjuade tyder på att en medvetenhetsökning om kopplingen mellan funktionsnedsättning och ohälsa har skett som dock kan behöva underhållas för att få mer bestående effekter. Möjligheten att låna de av projektet inköpta rullstolarna är där ett sätt att underlätta det fortsatta påverkansarbetet i skolorna.

3.2 Kulturskolan

Bakgrund

Kulturskolan startade redan våren 2011 med att erbjuda gratis musikundervisning till kommunens två särskolor och särgymnasium. Syftet var att bredda målgruppen och visa att Kulturskolan är öppen för alla. När projektet startade bedrevs undervisningen ytterligare två terminer på grundsärskolorna där Kulturskolan och projektet betalade hälften av kostnaden var.

Aktiviteter inom ramen för projektet

Inför höstterminen 2012 höll Kulturskolan ett Öppet Hus Special som riktade sig till barn och ungdomar med funktionsnedsättningar och deras föräldrar. Enligt dåvarande chefen för Kulturskolan fanns ett stort antal lärare som var intresserade av att arbeta med målgruppen och man hoppades kunna starta flera grupper och även enskild undervisning för eleverna. Då endast ett tiotal elever kom till Öppet hus kunde enbart en grupp starta för elever med intellektuella funktionsnedsättningar. En elev påbörjade även enskild undervisning i slagverk.

Under året har projektet även delfinansierat en rad utbildningar vilka genomförts för alla eller delar av Kulturskolans personal. Exempelvis har lärarna tagit del av en utbildning ledd av en av kommunens specialpedagoger. Utbildningen fokuserade på olika diagnoser och var man kan söka kunskap kring dessa. Några lärare har varit på utbildning i Stockholm och även i Lund för att lära sig mer om vad som görs inom området på andra kulturskolor. Share Music³ hade en workshop för delar av kollegiet och projektets konsult har även varit och berättat för kollegiet om sin förändrade livssituation efter en trafikolycka. En av lärarna har även deltagit i ett läger som arrangerades av Share Music.

Kulturskolans före detta chef poängterar att det funnits en röd tråd i aktiviteterna för att täcka in så mycket som möjligt och medvetandegöra kollegiet. Hon ser aktiviteterna som en stor vinst för Kulturskolan eftersom tryggheten har ökat hos personalen och att det även blivit ringar på vattnet genom att Kultur- och fritidsförvaltningen börjat möta barn och föräldrar med funktionsnedsättning som börjat efterfråga även andra fritidsaktiviteter.

Vi har ökat tryggheten hos personalen vilket innebär att man är mer trygg i att bemöta målgruppen. Vi har ju tagit oss tid att diskutera och vi har haft möjligheter att ha föreläsningar om bemötande.
F.d. chef

Våren 2013 hölls ett nytt Öppet Hus Special där Kulturskolan gjorde en massiv marknadsföring till samtliga grundskolor och gymnasier i kommunen med folder, biblioteksinformation, affischer, information på olika hemsidor samt via föreningar. Trots detta kom bara ett fåtal nya elever till Öppet Hus. Svårigheterna att nå målgruppen är en besvikelse för både Kulturskolan och intresserade lärare säger den före detta kulturskolechefen men påpekar samtidigt att man har samma problem på andra kulturskolor i Sverige. Den intervjuade hoppas att den planerade föreningsmässan och fortsatt ihärdig marknadsföring på sikt ska ge resultat för att nå målgruppen.

Musikklubben

Musikklubben startade hösten 2012 med sju deltagare, samtliga med ganska grava intellektuella funktionsnedsättningar, exempelvis autism och Downs syndrom. Två lärare har under läsåret arbetat med barnen som varit mellan 7 och 11 år gamla. Undervisningen har oftast följt en viss struktur med samma inledning och avslutning och bestått av sång, dans och rytminstrument. Föräldrar, syskon och/eller personlig assistent har som regel också deltagit i undervisningen. Utvärderaren besökte gruppen i början av undervisningen och i slutet av vårterminen. Vid det sistnämnda tillfället kom dock bara ett barn varför det inte går att uttala sig om förändringar på gruppnivå. Vid det första tillfället sprang barnen delvis runt, vissa satt passiva medan andra med glädje deltog i undervisningen.

Musiklärarnas erfarenheter

Tre av lärarna som arbetat med Kulturskolans gratisundervisning på särkolorna telefonintervjuades inför uppstarten av Musikklubben. Den ena hade undervisat på särgymnasiet, de övriga två på grundsärskolorna. Undervisningen ute på skolorna upphörde i och med att anpassade aktiviteter startade på Kulturskolan hösten 2012.

³ Share Music är en kulturorganisation som är öppen för alla men är anpassad för personer med funktionsnedsättningar (www.sharemusic.se)

De förhoppningar som lärarna beskrev för barnens/ungdomarnas räkning var att de skulle känna glädje över musiken, få ett socialt sammanhang med kompisar, personlig utveckling och att kunna uttrycka något via musik, dans eller drama. Ytterligare en förhoppning var att barnen senare skulle våga söka sig till den vanliga Kulturskolan och bli en del av den som andra barn.

Hur det blev

Musikklubbens lärare menar båda att det har fungerat bra att arbeta med barnen men att det varit svårare än de förväntat sig. Orsakerna beskrivs bland annat som en otydlighet i rollerna mellan lärare och föräldrar som tagit tid att reda ut. En av lärarna som tidigare arbetat med barnen i särskolan berättar:

Jag tycker det har gått bra men det har varit svårare än när jag har mött dem i skolan. Dels för att lärarna är mycket mer tydliga med vad som inte är OK medan föräldrarna inte är vana i den här situationen och alla är inte med. Vi har inte vetat hur vi ska tackla vissa situationer. Vi har varit ensamma och inte haft någon att fråga medan i skolan har pedagogerna kunskap om barnen. Och det har ju säkert föräldrarna men vi har inte riktigt fått upp den kontakten. Musiklärare

De intervjuade berättar också att undervisningen följer samma struktur varje gång med samma välkomst- och avskedssång för att underlätta för barnen. Däremellan varvas sång och dans som ofta är tematiskt, exempelvis jul, djur etcetera. Vikten av repetition tar en av lärarna upp som en ny och värdefull kunskap i arbetet med målgruppen. Share Music-dagen nämns som en positiv aspekt av projektet, där barnen från Musikklubben deltog i aktiviteterna tillsammans med andra barn.

Båda lärarna menar också att förutsättningarna för arbetet varit goda även om de gärna skulle vilja ha ännu fler instrument och mer kompetensutveckling i teckenspråk och diagnoser. Av de utbildningar som chefen för Kulturskolan nämnde tog lärarna upp Share Music och utbildning kring Aspergers syndrom såsom värdefulla, liksom lägret för Share Music sommaren 2012.

Ingen av de intervjuade lärarna kan se någon tydlig personlig utveckling hos barnen under det läsår som gått. Däremot menar den lärare som tidigare undervisat barnen på särskolan att det hänt mycket på de tre år som hon följt barnen.

Jag ser den största skillnaden från när jag började träffa de här barnen. Just bara att få vissa av barnen, vi har en fallskärm, att lägga sig under tyget. Det kan ta jättelång tid. Så jag ser en progression på tre år egentligen mer än jag har sett det sista året. Jag ser en otrolig skillnad på barnen mot när jag träffade dem första gången. Musiklärare

Inför höstterminen planeras ett liknande upplägg med fasta rutiner, tematiska inslag och att försöka föra in fler instrument. Ett dilemma är att hitta en balans mellan den struktur som vissa av barnen behöver och nya inslag för barn som behöver detta. Båda lärarna hoppas på nyanmälningar men säger samtidigt att det kan vara svårt att ha alltför många barn i Musikklubben då barnen behöver mycket stöd.

Föräldrarnas och barnens erfarenheter

Åtta föräldrar till barn i Musikklubben, balett och slagverk telefonintervjuades vid aktiviteternas uppstart. Majoriteten av barnen hade deltagit i Kulturskolans musikundervisning på sarskolorna, varav en på gymnasienivå.

Två av barnen lämnade Musikklubben efter första tillfället, i ett fall för att det var för svårt, i det andra för att byta till en annan aktivitet. Föräldern till det sistnämnda barnet menade att det är en fördel om deltagarna i en gruppundervisning har liknande typ av funktionsnedsättning så att undervisningen lättare kan anpassas till deras behov.

Förhoppningar för barnens räkning

Föräldrarna betonade i de flesta fall att barnen uppskattar musik, teater eller att röra på sig och att de därför velat pröva att låta dem gå på en fritidsaktivitet precis som andra barn. Den vanligaste förhoppningen var att barnet skulle ha roligt och göra något lustfyllt liksom att få ett samspel med andra.

Framförallt att han får vara delaktig och kunna gå iväg och ha en egen hobby och kunna utvecklas. Han har varit där två gånger och han är helt lyriskt så det förstår vi ju nu att det betyder mycket. Man vill känna att man kan välja på någonting och pröva på.

Föräldrarna berättade om sin glädje över att det nu fanns aktiviteter som var anpassade efter barnens kapacitet och behov. En förälder tog upp det positiva i att barn och ungdomar med funktionsnedsättning blir medräknade i samhället och önskade att det kommit långt tidigare för hennes barns räkning.

Hur det blev

Vid de uppföljande intervjuerna i maj/juni 2013 var syftet var att följa upp hur förhoppningarna infriats och eventuell utveckling hos barnen/ungdomarna. Intervjuerna visar att föräldrarna till största delen är positiva och att deras barn har uppskattat undervisningen. Flera av föräldrarna poängterar också vikten av att barnet har en egen fritidsaktivitet att gå till precis som syskonen.

Det har gått jättebra. Han tycker det är jätteroligt att komma till musiken, lyser upp redan i bilen. Och är med alltmer. Han vet ju vad som ska hända och gör ungefär det som ska göras.

Hon har stenkoll på tiden. Hon vaknar på morgonen och säger. Idag är det tisdag, då är det Kulturskola. Förälder

Alla föräldrar uppskattar också lärarna som har god hand med barnen och beskrivs som professionella. Ett par av föräldrarna kommenterar det positiva i att en av lärarna kände barnen redan sedan sarskoletiden. Föräldrarna är som regel även positiva till innehållet i undervisningen men har olika uppfattning om nivån. Några föräldrar önskar en något högre nivå och mer varierande innehåll utifrån sina barns behov samtidigt som de säger sig vara medvetna om att behoven hos barnen i gruppen varierar. En av föräldrarna påpekar att hon förväntat sig att barnen skulle få pröva på fler rytminstrument. Samtidigt menar de intervjuade att undervisningen fungerar bra för deras barn även på den nivå som nu är men att det finns utvecklingspotential.

Påverkan på livssituationen

På frågan om deras barn påverkats av musikundervisningen svarar några av föräldrarna att deras barn har utvecklats under det senaste året men att det är svårt att avgöra vad som beror på skola, Kulturskola eller åldersrelaterad utveckling. Ett par föräldrar till barn i Musikklubben säger samtidigt att barnen blivit mer delaktiga i undervisningen och interagerar mer med varandra än tidigare. En av föräldrarna menar att barnet har utvecklats personligt och nu vågar vara ensam på Musikklubben vilket varit otänkbart för ett år sedan.

Föräldrarna menar också att meningsfulla fritidsaktiviteter har en viktig funktion för välbefinnandet och förmodligen även hälsan på längre sikt. En av föräldrarna påpekar att det även påverkar hela familjens hälsa och välbefinnande när barnet har en egen fritidsaktivitet att gå till.

Att göra positiva saker på sin fritid är självklart bra för hälsan och att XX har fritidsaktiviteter ser vi som väldigt viktigt. Att det finns något som passar för henne/honom och som tar hänsyn till hennes/hans egenheter är ju värdefullt. Man kan säga att det påverkar ju hela familjens hälsa att även XX kan göra saker. Förälder

En av föräldrarna tar upp Share music- och en annan gemensam musikdag (allsångsdagen) såsom viktiga tillfällen ur normaliseringsperspektiv eftersom hennes barn fick möjlighet att delta på samma villkor som alla andra.

Förslag på förbättringar

Samtidigt som föräldrarna uttrycker sin glädje över att Kulturskolan vill satsa på deras barn lyfter de några dilemman inför framtiden. Föräldrarna är noga med att betona att det inte rör sig om kritik mot vare sig lärare eller undervisningen utan att det snarare är saker de har funderat över.

Risken för barnslighet

En förälder efterlyser mer åldersanpassad musik och påtalar risken för "barnslighet" i aktiviteter som riktas till personer med funktionsnedsättning.

Risken när man startar saker för funktionshindrade är att det per automatik behöver vara lite barnsligt. Är man XX år så tycker man kanske inte att man bara behöver sjunga barnsånger. Hon har en bror som är mycket på Kulturskolan och dansar och där är det tuff musik. Lite mer utveckling hade varit att önska. Förälder

Roller

Liksom lärarna tar en av föräldrarna upp dilemmat med rollfördelningen under lektionen och menar att kan vara svårt att veta hur man ska agera som förälder när barnet inte sitter stilla utan springer runt. Detta har nu löst sig eftersom föräldern och lärarna pratat igenom dilemmat.

Vi pratade om det för ett tag sedan för jag upplevde det lite jobbigt när han sprang undan och visste inte riktigt om jag som förälder skulle säga till eller om lärarna skulle göra det. Men då bestämde vi att lärarna får ta hand om det när vi är där så att inte jag håller på och tjatar. Vill han inte så har de frågat och då får han vara där han är. Förälder

Undervisningstider

Behovet av anpassade undervisningstider blir tydligt då en av de intervjuade föräldrarna berättar att hennes barn avbrutit deltagandet efter 1,5 terminer trots att han uppskattade undervisningen mycket. Då schemat ändrades så att eleven inte kunde gå direkt från skolan skapades en oro hos eleven som enligt föräldern saknar tidsuppfattning. Föräldern berättar:

Det var så att han fick en tid i början som passade ganska bra för skolan men så hade det blivit dubbelbokning så han fick flytta sin tid. Istället för att han slutar kvart i tre och börja tre så fick han börja fyra och det blev för stor grej för honom för han har ingen tidsuppfattning. I början var det så att läraren hade glömt av honom en eller två gånger så han ringde mig kvart över fyra och var orolig. Det skapade en liten oro hos honom. Men sedan har han tyckt det varit roligt och han har varit glad när han kom därifrån.

Då barnet mådde dåligt i samband med det sista året i skolan avbröt föräldrarna undervisningen på Kulturskolan då detta spädde på barnets oro. Samtidigt påpekar den intervjuade föräldern att undervisningen i sig fungerat bra och är en värdefull erfarenhet inför eventuellt framtida fritidsaktiviteter.

Utåtagerande barn

Ytterligare en aspekt som tas upp av en intervjuad förälder gäller utåtagerande barn. Föräldern efterlyser mer och tydlig information till nya deltagare för att ingen ska bli skadad.

Ibland kan jag ju känna att nu har vi ju ganska bra koll på barnen eftersom det är mycket klasskompisar. Men det är ju någon som är lite utåtagerande och det vet jag inte hur mycket föräldrarna informerat om. Ibland när jag har varit med så har jag nästan känt mig lite rädd för man vet att det går blixtfört. Hjälp, har någon koll nu? Självklart ska de här barnen vara med men om fröknarna vet hur alla barnen funkar så kan man lättare vara uppmärksam. Och jag tänker om det kommer andra nya barn...

Konkrete förslag på innehåll

Nedan listas de förslag på förbättringar som föräldrarna såg utifrån sitt eget barns behov.

- Prova på fler instrument
- Något färre olika moment
- Mer sång och gärna på lite högre nivå
- Mer dans, gärna i spegelsalen
- Tuffare musik – inte bara barnsånger
- Teckenspråk och eventuellt mer kunskap om diagnoser till lärarna
- Anpassa tiderna efter barnens behov – barn som saknar tidsuppfattning kan inte vänta.

Samtliga föräldrar har återanmält sina barn till höstens aktiviteter och i ett par fall till ytterligare aktiviteter på Kulturskolan. I ett fall valde föräldrarna bort ytterligare en aktivitet för att inte barnet skulle hamna i samma grupp som ett syskon. Ett par av föräldrarna tror också att en eller flera av barnets klasskamrater har anmält sig till Musikklubben.

Inför höstterminen 2013

Kulturskolans registrerade anmälningar ser något annorlunda ut än det som sagts i föräldraintervjuerna. Tre barn/ungdomar är nyanmälda och två barn från Musikkklubben har också anmält sig till nya aktiviteter. Ytterligare barn kan vara aktuella enligt Kulturskolans administratör men dölja sig bakom statistiken om inte föräldrarna fyllt i barnens skola.

Eftersom anmälningsblanketten inte innehåller Musikkklubben som alternativ finns det heller inga möjligheter att direkt utläsa om barnen själva eller någon av barnens klasskamrater anmält sig till denna aktivitet. En nyanmäld kommer från samma skola som flera deltagare i Musikkklubben, övriga från andra skolor. Administratören uppger att det i dagsläget är oklart hur Kulturskolan ska lösa undervisningen för de nyanmälda barnen och de valda aktiviteterna.

Utvärderarens reflektioner

Anpassade aktiviteter för målgruppen har startat, dock i mindre omfattning än förväntat vilket kan tyckas vara förvånande med tanke på att föräldrar säger sig efterfråga aktiviteter. Samtidigt tyder ökningen inför höstterminen 2013 på att det finns ett behov men att det tar tid att sprida informationen till "rätt" målgrupp. Utvärderingsresultatet tyder på att undervisningen fungerat mycket väl utifrån de förutsättningar som funnits med mycket olika behov och funktionsnedsättningar i framförallt Musikkklubben. Dock finns det ett behov av att diskutera de dilemman som föräldrarna reser, exempelvis behoven av att anpassa tiderna för barnen/ungdomarna, rollfördelningen under lektionerna samt hur hantera utåtagerande barn.

3.3 Idrottsföreningarna

Bakgrund

Enligt både projektledare och den idrottskonsult som varit anställd inom projektet var tanken från början att försöka engagera flera idrottsföreningar i Alingsås att starta verksamheter för projektets målgrupp. Eftersom handbollen är stor i staden framstod AHK som en strategiskt viktig aktör i arbetet. Styrelsen ställde sig från början positiv till idén men efterfrågade ett intresseunderlag från eventuella deltagare. Projektledningen skickade därför ut brev till FUB, särskolor, gruppboende och skolor som konsulten besökt vilket resulterade i ett tiotal intresseanmälningar. Detta tillsammans med att projektet hittade intresserade ledare ledde till att AHK:s styrelse beslutade om ett prova-på-tillfälle i juni 2012. Då detta blev mycket uppskattat beslutades om att en grupp för barn och unga med funktionsnedsättning (FH+) skulle starta till hösten.

FH+-träningen kom igång i september 2013 med ett femtontal deltagare. Majoriteten kom från särskola och särgymnasium medan ett mindre antal hade fysiska funktionsnedsättningar och var rullstolsburna. Spridningen på åldrar var stor, mellan sju och 29 år.

Ledarnas erfarenheter

Fyra av de sex ledarna intervjuades, varav två också var föräldrar till barn som deltar i handbollen. Huvudansvarig ledare berättade att gruppen sedan i höstas har haft mellan tio och tjugo deltagare per gång, majoriteten med intellektuella funktionsnedsättningar. Då det oftast varit få deltagare i rullstol vid träningstillfällena har det varit svårt att dela upp deltagarna i två lag; för gående och i rullstol. AHK har köpt in en rullstol för att underlätta men det behövs fler för att få till stånd ett

rullstolslag. Därför har alla deltagare blandats och det har tagit tid att hitta formerna. En av ledarna berättar:

Det har fungerat bra men det är väldigt svårt. Dels är vi få och det är en enorm spridning både i ålder, storlek och handikapp så det har tagit tid för oss som ledare att hitta nivån på träningen men vi tror att vi har gjort det och vi gör det ganska enkelt. Det verkar som de har kul. Det viktigaste är att de är med och springer och rör sig så de får det tänket. Ledare

Samtidigt som det varit svårt är alla ledare överens om att det fungerar bra och att barnen har roligt på träningarna. Ledarna uppger att de försöker lära barnen enkla regler för spelet och att hitta nya lösningar för att få det att fungera. Ännu är det för tidigt att spela på helplan och det finns heller inga andra klubbar i närheten som har motsvarande aktiviteter och som deltagarna kan spela emot. Ansvarig tränare hoppas på den föreningsmässan som ska gå av stapeln till hösten och menar att det går att spela match mot exempelvis ett basketgäng. Att behovet är stort har de sett genom att ungdomar har åkt både från Trollhättan och Falköping för att delta i träningarna.

Påverkan på barnen

Ledarna är överens om att deltagarna har utvecklats, både som grupp och individuellt. Ungdomarna har lärt sig att ta hänsyn till varandra trots skillnaderna i ålder och storlek. Att deltagarna utvecklats framstår även tydligt genom utvärderarens deltagande observation där deltagarna är betydligt mer aktiva och strukturerade vid det sista tillfället.

Man ser ju en jättetydlig utveckling på dem och det är jätteroligt. Från att de for runt som de gjorde de första träningarna till hur det ser ut idag när de spelar. Och att de respekterar varandra. De är så pass medvetna om vad alla har för handikapp så de som inte sitter i rullstol tar det lite lugnare med de som sitter i rullstol och tvärtom och det är därför vi har kunnat blanda. Ledare

Ytterligare en faktor som påverkat barnen positivt är klubbens engagemang menar ansvarig tränare. A-lagsspelare har besökt alla ungdomslag inklusive detta viket barnen uppskattade mycket och de har även haft ett par besök av projektets konsult Peter Ojala som spelat handboll med barnen. Varje hemmamatch får två spelare från ungdomslagen, så även FH+, vara med på uppvärmningen och springa in med spelarna och sedan sitta på läktaren under matchen. Avslutningen kommer att vara gemensam för hela klubben vilket också stärker barnens band till AHK menar ledaren.

Framtiden

Ledarna hoppas på fler deltagare i och med flytt av träningen till Tennishallen i centrala Alingsås och byte av träningsdag. En av ledarna har kontakt med en journalist som kommer att skriva om gruppen och därigenom sprida information. Ansvarig ledare har också deltagit i möten inför föreningsmässan på Gymnastikens Hus men är osäker på om den blir av och hur ansvarsfördelningen ser ut.

Föräldrarnas och barnens erfarenheter

Sju föräldrar och fyra barn intervjuades i samband med uppstart hösten 2012 samt fem föräldrar, en personlig assistent och tre barn vid det sista träningstillfället före sommaren. De intervjuade var delvis desamma vid båda tillfällena.

Förhoppningar för barnets/ungdomens räkning

I samband med uppstart uttryckte även handbolls barnens föräldrar sin glädje över att det finns fritidsaktiviteter som är anpassade efter deras barns behov. De förhoppningar som föräldrarna berättade om vid de inledande intervjuerna var ofta kopplade till hälsa, exempelvis att barnet gillade och behövde få motion, träna koordination eller förebygga övervikt. Relaterat till detta tog flera föräldrar upp att det måste vara en form av motion som den unge kan klara av och utvecklas inom. Samtliga föräldrar hoppades att träningen skulle påverka deras barns hälsa både fysiskt och mentalt.

Han har ju problem med motoriken och det är jättebra att röra sig och det är kanske något som han kommer att klara av. I en vanlig handbollsklass hänger han inte med, han har inte den balansen och den fysiken och här är det ju anpassat för att alla ska kunna vara med. Förälder

Ett annat tema var att barnet skulle få göra något roligt och lustfyllt liksom syskon och andra barn. Även samspel med andra i samma situation och personlig utveckling nämndes i sammanhanget.

XX är ganska isolerad och har inget stort umgänge så han behöver komma ut bland folk och det hoppas jag att det leder till att han vågar öppna sig och att han börjar prata. Det är nästan den mentala biten. Den fysiska biten tror jag han har redan men den mentala biten är viktig för honom i detta och han känner att han klarar av det. Förälder

Några av de mer idrottsintresserade föräldrarna uttryckte sina förhoppningar om att handbollen skulle sprida sig till andra klubbar så att barnen så småningom kan få åka iväg och spela matcher mot andra lag.

Hur det blev

Generellt är de intervjuade föräldrarna mycket positiva till både upplägg, tränare och Alingsås Handbollsklubb som startat aktiviteten. Flera föräldrar uttrycker också sin förundran över att barn med så olika funktionsnedsättningar, storlekar och åldrar kan vara så hänsynsfulla mot varandra. De intervjuade barnen uttrycker vid båda intervjutillfällena sin förtjusning över handbollen och tycker att "allt är roligt".

Jag tycker det är en fantastisk satsning och jag hoppas verkligen att de får möjlighet att fortsätta med dem. Det räcker, du kan titta på ungdomarna. Alla är ju glada. Och bara den här samhörigheten att känna att de klarar av någonting och det är ingen som bråkar utan de här ledarna är ju suveräna. Jag är så imponerad av dem. De är tuffa och ändå kan de slänga lite käft, ja de är helt underbara.

En förälder till ett barn i rullstol hade önskat ett rullstolslag med tuffare tag och riktiga matcher. Detta har inte låtit sig göras eftersom deltagarna i rullstol varit alltför få. Deltagaren deltog i ett syskons handbollsträningar och uppskattade att man där hade disco och kunde prata smink. Även den personliga assistenten menade att det inte fungerat optimalt att ha gående och rullstolar tillsammans eftersom bollarna ofta går över huvudet på ungdomarna i rullstol.

Flera föräldrar nämner också sin egen och barnens glädje över att elitidrottare besökt träningen och att ett par barn fick delta i en hemmamatch i Alingsås och springa in med spelarna.

Påverkan på barnen – infriade förväntningar?

Följande teman tas upp av föräldrarna i relation till påverkan på barnen/ungdomarna och de förhoppningar de har för deras räkning:

Samtliga intervjuade föräldrarna menar att barnen har **haft roligt och fått motion** och att deras förväntningar på detta sätt infriats. En av de intervjuade menade att barnet annars var väldigt passivt och behövde pushas för att göra något alls men ofta uppskattade träningen när han väl kom dit.

Andra teman som föräldrarna tar upp är ett **ökat idrottsintresse, utvecklat socialt samspel** och en **förbättrad hälsa**. De sociala sammanhangen tas upp av flera föräldrar, exempelvis att deras barn stöter på andra handbollsdeltagare på stan som de hejar på eller att de får möjlighet att samverka med andra på spelplanen.

Han har ju väldigt svår epilepsi och han har blivit mycket bättre genom alla fysiska aktiviteter. Vi märker det. Han går på Sahlgrenska men han är medicinresistent så det finns inga mediciner för det. Men vi har informerat läkarna om att vi har märkt det. Förälder

I ett fall har barnet blivit så mycket starkare och bättre koordinerad genom handbollen att hon nu själv kan köra rullstolen mellan skola och fritids berättar föräldern.

Hon älskar detta. Det är så roligt. Jag tror inte det är en enda gång som hon inte varit med. Hon kör rullstolen mycket bättre nu. Hon är ju i skolan på dan och sedan är hon på fritids borta på XX. De har inte velat använda hennes rullstol utan de har använt en transportrullstol. Men nu har vi fått igenom så nu kör hon sin rullstol själv och det blir ju en väldig träning varje dag att köra hela vägen själv.

Ytterligare ett tema som föräldrar tar upp är **ökat självförtroende** genom att träningen är anpassad efter behoven och deltagarna därmed kan klara av den. I ett fall hade ungdomen börjat gå på vanligt Friskis och Svettis och på ytterligare en idrott en annan dag. Föräldern såg detta som en direkt effekt av deltagandet i handbollen eftersom ungdomen tidigare varit väldigt blyg och ofta känt sig utanför.

Nu i år har han börjat träna annat och jag undrar om inte det är att han har börjat att komma igång med handbollen. Han har ridit i alla år men annars har han inte haft några andra aktiviteter. Men så började han komma igång och fick upp kondisen tack vare detta. Det är en otrolig skillnad på det. Så nu går han på Friskis och Svettis på tisdagar och på bowling på torsdagar. Det är en fantastisk stor skillnad och jag tror att detta har spelat in. Att han har vågat gå men han har alltid haft en massa ursäkter. Liksom han har trott att han inte passar in. Men i och med att han passar in här så vågar han pröva på andra saker. Förälder

Sist men inte minst menar föräldrarna att både deras eget barn och gruppen blivit väldigt mycket **bättre på handboll**. De uppskattar tränarnas engagemang och att de verkligen försöker lära ungdomarna handbollens regler och spelets gång.

Det som jag tycker att jag blivit överraskad av är att de har lärt sig väldigt mycket. Det tycker jag är roligt, med grunderna, att det har varit väldigt seriöst. Det tycker jag är roligt. Det syns verkligen att det är bra ledare som kan det här och det är inte bara att de ska röra sig utan de har gått in för att lära dem lite grunder. Jättekul. Förälder

Det är alltså en mängd positiva effekter som föräldrarna lyfter och där de ser en tydlig påverkan hos sina barn.

Förslag på förbättringar

Föräldrarna uttryckte alla en oro för att handbollsträningen inte skulle få fortsätta till hösten. En av föräldrarna tyckte att AHK skulle utmana andra handbollsklubbar att göra detsamma så att lagen så småningom skulle kunna tävla mot varandra.

Samtliga föräldrar vill att deras barn ska fortsätta träningen till hösten men säger samtidigt att varken lokalen eller val av tid (fredag kväll) varit optimala. Lokalen ligger avsides vilket innebär att deltagarna är beroende av skjuts, något som inte alltid varit möjligt. Fredag kväll kolliderar dessutom med andra mysaktiviteter på "Kortis"⁴ där flera av barnen är ibland.

Generellt vill föräldrarna gärna att deltagarna blir fler för att möjliggöra en större uppdelning på både ålder och rullstolar/gående och därmed också kanske möjligheter att spela matcher. Ett förslag är att använda anslagstavlan på habiliteringen för att locka fler deltagare. Föräldrarna tror också att en mer centralt belägen lokal skulle underlätta deltagandet eftersom fler kan gå med personal eller själva och inte är beroende av skjuts.

Utvärderarens reflektioner

Utifrån både ledarnas, barnens och föräldrarnas erfarenheter har träningen fungerat mycket bra och påverkat barnens liv på en rad olika områden, såsom hälsa, självförtroende och sociala nätverk. Det är inom detta område som utvärderingen visar på tydligast effekter gällande målgruppens hälsa. Behovet av att rekrytera fler deltagare och att dela upp gruppen utifrån ålder och funktionsnedsättning är tydligt men kan eventuellt lösas med mer marknadsföring och placering av träningen mer centralt i Alingsås.

3.4 Tankar kring framtid och implementering

Projektledaren, som också ligger bakom inriktningen på projektet, berättar att hon arbetat för att kunna implementera projektresultaten i ordinarie verksamheter. Detta har lyckats eftersom både AHK och Kulturskolan från början drivit aktiviteterna i egen regi och kommer att fortsätta göra det. Projektets roll har främst varit att ge inspiration, bidra med arbetsinsatser i samband med uppstart samt stå för halva kostnaderna för Kulturskolans del. Både Kulturskolan och AHK har insett betydelsen av aktiviteterna i kontakt med barnen menar projektledaren. AHK har också fått mycket reklam och positiv feedback från allmänheten. Ett tydligt exempel är att flera personer har skänkt pengar till AHK:s satsning på funktionsnedsatta vilket visar att det berör människor.

Det var viktigt för mig när projektplanen gjordes att det fanns praktiska spår som kunde leda till konkreta praktiska resultat som gör skillnad för barn och unga med funktionsnedsättning. Jag ville att det skulle hända något konkret och det drev jag väldigt hårt. Därför är jag väldigt nöjd med att det faktiskt startade en grupp på Kulturskolan i höstas, att man har haft två "öppna hus" med inriktning

⁴ Kortis – korttidshem där barnen/ungdomarna kan vara för att föräldrar ska få avlastning

mot de här grupperna och att det finns lärare som är beredda att starta fler grupper. Och att Alingsås Handbollsklubb har startat en ny verksamhet, det tycker jag är ett fantastiskt resultat! Projektledare

Projektets konsult ser idrottsföreningarnas intresse och ökade medvetenhet om målgruppen som ett viktigt resultat. Även satsningen på idrottslärare och elever har fallit väl ut och påverkat attityder och medvetenhet. Projektledaren berättar att en lärare mailade efter en idrottslektion med Peter Ojala och sa att en elev tyckte det var så roligt att han skulle önska sig en rullstol i födelsedagspresent.

Inför den föreningsmässan som ska äga rum i Gymnastikens Hus i september har flera möten ägt rum och det finns ett stort intresse från föreningarnas sida menar både projektledare och projektets konsult. Samtidigt har chefsbyten i Kulturskola och Kultur- och Fritidsförvaltningen inneburit att den person som skulle hålla samman mässan nu kommer att arbeta på annat håll. Projektledarens förhoppning är fler unga ska hitta fritidsaktiviteter som passar dem genom att fler föreningar öppnar sina verksamheter för målgruppen. Konsulten hoppas på ett samarbete med barn- och ungdomshabiliteringen för att kunna nå målgruppen på ett tidigt stadium.

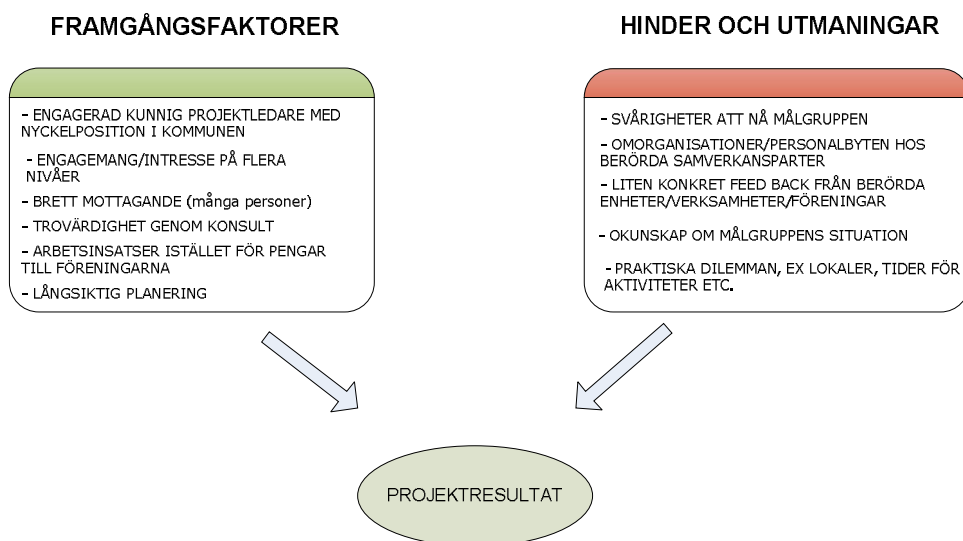
Själv kommer projektledaren att fasa ut sitt arbete med projektet under hösten där föreningsmässan och slutseminarium återstår. Men som strateg för funktionshinderfrågor i kommunen kan hon ha ett visst ansvar även fortsättningsvis. Visst stöd finns också i det beslut som politikerna tog förra året att Kultur- och Fritidsförvaltningen i sitt arbete ska utgå från att det ska fungera för alla, alltså även projektets målgrupper.

Framgångsfaktorer och hinder

Intervjupersonerna lyfter olika framgångsfaktorer och hinder beroende på vilken roll de har haft i projektet. I nedanstående bild ges en sammanfattning av dessa som också kommer att diskuteras vidare i nästa kapitel.

Bild 1: Framgångsfaktorer och hinder

Framgångsfaktorer och hinder/utmaningar i projekt Motverka onödig ohälsa



4. DISKUSSION, SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

Diskussionen består av två avsnitt där det första ger en kort sammanfattning av utvärderingens resultat med slutsatser kring måluppfyllelse. Avsnitt 4.2 diskuterar några av projektets utmaningar och hur dessa eventuellt kan lösas i framtiden.

4.1 Sammanfattning av resultat

Utvärderingsresultatet kan sammanfattas i följande punkter och visar att

- ett stort antal personer på olika nivåer inom både kommunal och regional verksamhet liksom i föreningar har fått information om kopplingen mellan funktionsnedsättning och ohälsa och hur man kan motverka den.
- ett stort antal elever har fått prova på hur det är att ha en funktionsnedsättning genom rullstolsidrott och har reagerat positivt på lektionerna.
- utbudet av fritidsaktiviteter för barn och ungdomar med funktionsnedsättning har ökat i Alingsås genom att Kulturskolan och AHK har startat grupper som anpassats för målgruppens behov.
- det är troligt att fler fritidsaktiviteter kommer att starta efter föreningsmässan i september då det finns ett stort intresse bland idrottsföreningarna.

Slutsatser

Utifrån det redovisade utvärderingsresultatet kan följande slutsatser dras om projektets resultatmål:

Med tanke på det stora antalet personer som nåtts av projektets informationsinsatser är det troligt att kopplingen mellan funktionsnedsättning och ohälsa liksom målgruppens behov har blivit uppmärksammas. Detta gäller inte minst grundskolornas idrottslärare (i den mån de deltog i utbildningen) samt de elever som deltagit i prova-på-lektioner med projektets konsult, Peter Ojala. Uttalanden från intervjuer tyder på att medvetandet om kopplingen har ökat och att attityder gentemot målgruppen har påverkats. I vilken omfattning detta har skett kan dock utvärderaren inte uttala sig om. Resultatmål 1 får därmed sägas vara uppfyllt.

Angående det andra resultatmålet som innefattar att erbjuda fritidsaktiviteter till barn- och ungdomar med funktionsnedsättning kan utvärderaren konstatera att det har skett, både på Kulturskolan och i AHK. Även om omfattningen blivit mindre än förväntad i fråga om antal deltagare har grupper startat och kommer att fortsätta drivas inom ramen för ordinarie verksamhet. Den mässa som planeras på Gymnastikens Hus i höst är en del av det strategiska påverkans- och implementeringsarbetet och är en direkt fortsättning av det arbete som påbörjats inom ramen för projektet. Under förutsättning att mässan blir av som planerat är det troligt att fler idrottsföreningar kommer att starta aktiviteter för unga med funktionsnedsättning som ett sätt att bredda sin målgrupp. Även resultatmål 2 får därmed sägas vara uppfyllt.

Ytterligare effekter som inte direkt uttrycks i projektets resultatmål, men som finns i det övergripande syftet, är den påverkan som de intervjuade föräldrarna beskriver hos sina barn och ungdomar och som är direkt hälsorelaterade. Utifrån dessa beskrivningar har projektet bidragit till

att motverka onödig ohälsa bland deltagarna i framförallt handbollen och ligger helt i linje med de riktlinjer som finns på både kommunal och regional nivå; det vill säga att utjämna ojämlikheterna mellan barn/ungdomar med och utan funktionsnedsättningar.

Målsättningarna för projekt Motverka onödig ohälsa kan därmed sägas vara uppfyllda. Utvärderarens bedömning är att samtliga de framgångsfaktorer som intervjupersonerna rest och som visas i bild 1, sidan 22 har haft betydelse för den framgång som projektet rönt. Det faktum att projektledaren har en nyckelfunktion inom kommunen är, åtminstone så länge hon är kvar, en kvalitetssäkring på att arbetet fortsätter i Alingsås vilket också stärks av politiska beslut. Projektet har alltså lyckats knyta ihop flera strategiska nivåer, målgruppsnivå, tjänstemannanivå samt beslutsfattarnivå.

Förutsättningarna får därför sägas vara goda för ett fortsatt attityd- och påverkansarbete såväl som att de nu igångsatta aktiviteterna fortsätter och kan sprida ringar på vattnet. Även om ingen samhällsekonomisk analys har gjorts inom ramen för utvärderingen talar resultatet för att projektmedlen har använts i ett klart förebyggande syfte och därmed på sikt kan spara pengar åt samhället.

4.2 Diskussion av resultat

Av de fem hinder och utmaningar som utvärderingens resultat pekar på kommer tre att diskuteras nedan, nämligen:

- svårigheter att nå målgruppen.
- omorganisationer och personalbyten.
- liten konkret återkoppling från samverkansparterna.

Svårigheter att nå målgruppen

Ett område där projektledning och berörda samverkansparter verkar vara överens är att det varit svårare än förväntat att nå målgruppen samtidigt som föräldrar uppger att de länge letat anpassade aktiviteter till sina barn. Möjligen kan förklaringarna ligga i de skäl som de intervjuade framför; nämligen att många fler faktorer ska passa in för att unga med svåra funktionsnedsättningar ska kunna delta i aktiviteter. Det kan exempelvis röra sig om hur ledsagarens tid ska utnyttjas, att någon förälder har möjlighet att följa med eller liknande.

Ökningen i antalet deltagare på Kulturskolan inför höstterminen 2013 är liten men kan delvis vara en effekt av att deltagare och deras föräldrar fungerat som ambassadörer för verksamheten. Utbildningar till Kulturskolans personal som delvis bekostats av projektet har förmodligen ökat kollegiets kompetens på området och bidragit till att minska osäkerhet i arbetet med målgruppen. Därmed har beredskapen att ta emot målgruppen förmodligen ökat genom projektet. Tillsammans med den föreningsmässan som planeras, fortsatt marknadsföring och spridning via föräldrar vars barn som nu är aktiva på Kulturskolan och handbollen bör målgruppen med tiden kunna nås i en större utsträckning.

Rekommendationer

- Genomför föreningsmässan som planerat och försök bilda ett nätverk
- Fundera på hur ett framtida nätverk ska kunna fungera rent praktiskt och vem som ska vara ansvarig/sammankallande.

- Samla in länkar till berörda föreningars webbplatser som kan spridas till föräldrar om de aktiviteter som finns tillgängliga eller ska startas upp för målgruppen.

Omorganisationer och personalbyten

Under projekttiden har en omorganisation och chefsbyte på Kulturskolan samt sedermera byte av chef inom Kultur- och fritidsförvaltningen påverkat både projekt- och implementeringsarbetet. Chefsbyten är inget som projektledningen har kunnat påverka utan snarare en faktisk verklighet som kan hända inom alla verksamheter. Samtidigt visar det på en sårbarhet om resultat och implementering är beroende av eldsjälar. Exempelvis gäller det Kulturskolans fortsatta verksamhet riktad till målgruppen som efter höstterminen är beroende av den nya chefs inställning till arbetet och, självklart, de ekonomiska förutsättningarna. Att projektets konsult kan fortsätta arbetet med föreningsmässan under hösten framstår därför som viktigt för framtida stabilitet.

Rekommendationer

- Diskutera de ekonomiska förutsättningarna för om konsulten kan finnas kvar som metodstöd för nätverket, exempelvis på timbasis 2014.

Liten konkret återkoppling från samverkansparterna

Både projektledare och konsult hade hoppats på att tjänstemän och verksamheter skulle ta chansen att förmedla barn eller ungdomar till startade aktiviteter eller förmedla deras behov. Intervjuer med samverkansparterna visar att den svårighet att nå målgruppen som projektet upplevt också finns på andra arenor, exempelvis barn- och ungdomshabiliteringen och föreningar. Ett ökat utbud av aktiviteter medför kanske risken att deltagarantalet blir för litet. Samtidigt innebär ett ökat utbud också en möjlighet för fler unga att hitta något som passar dem. En viktig faktor är att barnen fångas upp på ett tidigt stadium och inte hinner passiviseras. Habiliteringen är där en fortsatt viktig aktör.

Rekommendationer

- Diskutera hur ett samarbete med barn- och ungdomshabiliteringen kan se ut efter föreningsmässan och om någon person (tjänsteman, konsult, förening) kan utses att ansvara för den fortsatta kontakten med habiliteringen.

Rekommendationer riktade till Kulturskola och AHK

Rekommendationer till Kulturskolan och AHK gäller främst de förslag som har rests av föräldrar till barn/unga som deltar i aktiviteterna. Flera av förslagen för AHK kommer att bli verklighet i och med flytt av lokal och tid för handbollsträningarna. Övriga förslag, exempelvis att utmana andra handbollsklubbar kan vara av intresse att diskutera i styrgruppen. Detta är inget som projektledningen har ansvar för men förslagen skulle kunna förmedlas till AHK:s styrelse.

Förslag på innehåll och upplägg av Musikklubben har delvis också diskuterats med de ansvariga lärarna. De dilemman utvärderingsresultatet pekar på kan dock vara värda att förmedla till lärare och/eller ansvariga på Kulturskolan och gäller redovisade resultat kring:

- hantering av utåtagerande barn.
- rollfördelning mellan lärare och deltagande föräldrar.
- behovsanpassade tider för barn med dålig tidsuppfattning.
- förändring av anmälningsblanketten så att även Musikklubben står med.

REFERENSER

Arnhof, Y. (2008). *Sjuka i onödan? Hur friska är personer med funktionsnedsättning?* Statens Folkhälsoinstitut Östersund 2008:20.

Avaheden, K. (2012). *Projektbeskrivning Motverka onödig ohälsa*. Dokument 1:2 2012-03-27 till styrgruppen. Alingsås kommun.

FHI 2012:02. *Hälsa och välfärd hos barn och unga med funktionsnedsättning*. Studien Hälsa och välfärd bland barn och ungdom i de nordiska länderna vid Nordiska Högskolan för Folkhälsovetenskap. Statens Folkhälsoinstitut. www.fhi.se

Västra Götalandsregionens folkhälsopolitiska policy (2011) www.region.se

Projektdokumentation

Intern statistik

Redovisning konsult

Intresseanmälan

Inbjudan Prova-på-handboll

Projektinfo delaktighet

Artiklar och pressmeddelanden

Delaktighet gör oss friskare!

www.alingsas.se/onodigohalsa



ALINGSÅS

KOMMUN

Postadress: Alingsås kommun, 441 81 Alingsås

Tel vxl: 0322 - 61 60 00

www.alingsas.se